

מבצע הלכה

שלחן ערוך אדה"ז: הלכות ליל הסדר

Halachos of the Seder

Divided into 15-minute daily sections

"שלשים יום לפני הרגל"

A project of Kollel Menachem

www.kollelmenachem.com.au

הלכות פסח שו"ע אדה"ז Hilchos Pesach Daily study program

ובדורות הללו שאין החכם שונה לתלמידיו הלכות (לפי שהכל כתוב בספר) מצוה על כל אחד ואחד
שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.
(שו"ע הרב סימן תכ"ט סעיף ג')

*In the times of the Beis Hamikdosh, the early sages established that from 30 days before a
Yomtov, the Rabbis should lecture about the halachos of that festival.*

*Even after the destruction of the Beis Hamikdosh, this institution remained and each sage in
his place would teach the laws of the Yomtov so that the people would know what to do on the
Yomtov itself.*

*In later generations, when printed works of halacha became readily available, it is a mitzvah
for each person to learn the laws of the festival before the festival, until he becomes expert in
them and knows that which he has to do.*

~ adapted from the Shulchan Oruch HaRav simon 429

There are many halachos to learn before Pesach, especially the halachos of the Seder night.
With our busy lifestyles, it is not always easy to make the time to go through the halachos as
Shulchan Oruch requires.

This program has been designed to help you be able to learn all of the halachos of the Seder
from the Alter Rebbe's Shulchan Oruch (simon 472 – 481) in the 30 days before Pesach this
year.

The halachos have been divided into daily units which can be studied in under 15 minutes a
day for 6 days a week. The program runs from after Purim until Erev Pesach and can easily fit
into your daily schedule.

You can learn the halachos on your own or with a chavrusa.

May the increased study of הלכה דבר ה' זו הלכה hasten the ultimate Geulah and may we be zoche
to bring the Korban Pesach this year in the Beis Hamikdosh Hashlishi.

Kollel Menachem Lubavitch

הלכות פסח שו"ע אדה"ז
 Hilchos Pesach
 Daily study program

Learning Schedule 5783

Unit	Date			Halachos
1	Thursday	16 Adar	9/03/2023	תע"ב: א - ט
2	Friday	17 Adar	10/03/2023	תע"ב: י - ט"ו
3	Sunday	19 Adar	12/03/2023	תע"ב: ט"ז - כ"א
4	Monday	20 Adar	13/03/2023	תע"ב: כ"ב - כ"ח
5	Tuesday	21 Adar	14/03/2023	תע"ב: כ"ט - ל"א תע"ג: א - ה
6	Wednesday	22 Adar	15/03/2023	תע"ג: ו - ט
7	Thursday	23 Adar	16/03/2023	תע"ג: י - ט"ו
8	Friday	24 Adar	17/03/2023	תע"ג: ט"ז - כ
9	Sunday	26 Adar	19/03/2023	תע"ג: כ"א - כ"ו
10	Monday	27 Adar	20/03/2023	תע"ג: כ"ז - ל
11	Tuesday	28 Adar	21/03/2023	תע"ג: ל"א - ל"ה
12	Wednesday	29 Adar	22/03/2023	תע"ג: ל"ו - מ"ב
13	Thursday	1 Nissan	23/03/2023	תע"ג: מ"ג - מ"ט
14	Friday	2 Nissan	24/03/2023	תע"ג: נ - נ"ג תע"ד: א - ג
15	Sunday	4 Nissan	26/03/2023	תע"ה: א - ו
16	Monday	5 Nissan	27/03/2023	תע"ה: ז - ט"ו
17	Tuesday	6 Nissan	28/03/2023	תע"ה: ט"ז - כ
18	Wednesday	7 Nissan	29/03/2023	תע"ה: כ"א - כ"ח
19	Thursday	8 Nissan	30/03/2023	תע"ה: כ"ט - ל"ג תע"ו: א - ג
20	Friday	9 Nissan	31/03/2023	תע"ו: ד - ז תע"ז: א - ה
21	Sunday	11 Nissan	2/04/2023	תע"ז: ו - י"א
22	Monday	12 Nissan	3/04/2023	תע"ח: א - ו תע"ט: א - ד
23	Tuesday	13 Nissan	4/04/2023	תע"ט: ה - ט
24	Wednesday	14 Nissan	5/04/2023	ת"פ: א - ה
25	Thursday	15 Nissan	6/04/2023	תפ"א: א - ב

Unit 1

תעב דיני הסיבה וד' כוסות ובו ל"א סעיפים:

א יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום כדי להתחיל הסדר מיד כשתחשך^א ואף אם הוא בבית המדרש יקום^ב מיד כשתחשך^ג שמצוה למהר להתחיל הסדר בשביל התינוקות שלא ישנו^ד והתורה אמרה^ה והגדת לבנך ביום ההוא:

ב ומכל מקום לא ימהר להתחיל הקידוש קודם שיהיה ודאי חשיכה^ו אף על פי שבשאר ימים טובים^ז יכול האדם להוסיף מחול על הקודש לקדש ולאכול מבעוד יום^ח מכל מקום בפסח אינו יכול לעשות כן לפי שאכילת מצה הוקשה לאכילת פסח^ט שנאמר^י על מצות ומרורים יאכלוהו ובפסח נאמר^{יא} ואכלו את הבשר הלילה הזה בלילה ממש וכיון שאכילת מצה שהיא מן התורה אינו אלא בלילה לכן גם כל הארבע כוסות שתקנו חכמים אינו אלא בלילה בזמן הראוי לאכילת מצה^{יב} שכל מה שתקנו חכמים כעין של תורה תקנו^{יג} וכוס של קידוש הוא אחד מן הארבע כוסות לפיכך צריך בלילה ממש^{יד} ולא במה שהוסיף מחול על הקודש:

ג מי שהוא אבל אפילו על אביו ואמו חייב להסב ואינו רשאי למנוע מלהסב מחמת האבילות שהרי משעברו שבעה רשאי להסב על מטתו אפילו בחול שאינו חייב בכפיית המטה אלא תוך שבעה^{טו} ואפילו נקבר מתו בערב פסח מכל מקום מיד שהגיע הפסח בטלה ממנו האבילות שבעה^{טז} אם נהג אבילות שעה אחת קודם הלילה כמו שנתבאר ביורה דעה סי' שצ"ט^{יז}:

ד אבל אם לא נהג אבילות כלל קודם הפסח בענין שעדיין לא בטלה ממש^{יח} אבילות שבעה^{יט} נוהגין שלא להסב בליל פסח^כ לפי שחושבין הסיבה זו כדברים שבצינעה שהוא נוהג אותם ברגל כמו שנתבאר ביו"ד שם^{כא} ומכל מקום יכול ללבוש הקיטל שלובשין בשעת עשיית הסדר^{כב} שבגד זה הוא בגד מתים^{כג} ולובשין אותו להכניע הלב שלא תזוח דעתו מחמת השמחה והחירות שעושין בליל זה^{כד}:

ה וחייב האבל בהלל שבלילה זה אף שאין נוהגין לקרות הלל בבית האבל מכל מקום הלל זה חובה הוא^{כה}:

ו אע"פ שבכל השנה טוב למעט בכלים נאים זכר לחורבן מכל מקום בליל פסח טוב להרבות^{כו} בכלים נאים כפי כח^{כז} אפילו הכלים שאין צריך לסעודה^{כח} יסדרם יפה על השולחן^{כט} לנוי זכר לחירות^ל.

ואפילו כלים הממושכנים בידו מן הנכרי יסדרם על השולחן^{לא} לנוילב^{לב} ואף אם ירצה להשתמש בהם אין בזה משום גזל הנכרי ולא משום גניבת דעת^{לג} כמו שנתבאר ביורה דעה סי' ק"כ^{לד}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ז ויכין מקום מושבו^{לה} שישב בהסיבה^{לו} דרך חירות^{לו} כדרך שהמלכים והגדולים אוכלים^{לח} לפי שבכל דור ודור^{לט} חייב האדם^מ להראות^{מא} את עצמו כאלו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים^{מב} שנאמר^{מג} בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא^{מד} וזכרת כי עבד היית במצרים כאילו אתה בעצמך היית במצרים עבד ונפדית ויצאת לחירות^{מה} לפיכך צריך לעשות כל מעשה לילה זה דרך חירות^{מו} כמו שנתבאר^{מי}:

ח ועני שאין לו כרים וכסתות להסב עליהן^{מח} מכל מקום ישב על הספסל^{מט} ולא על הקרקע^נ כבשאר ימות השנה ואם אפשר לו לסמוך על ירך של חבירו הרי זו נקראת הסיבה^{נא} אבל לא יסמוך על ירך עצמו מפני שנראה כדואג^{נב} ואין זו דרך חירות^{נג}:

ט וכשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו^{נד} שאין זה דרך חירות^{נה} אלא יטה על צדו השמאלית^{נו} ולא על הימנית^{ני} שאין דרך הסיבה בכך שהרי צריך לאכול בימין^{נז} ועוד שאם יסב בימין יוכל לבוא לידי סכנה לפי שהושט הוא בימין והקנה בשמאל ואם יטה על ימין יהיה הושט מלמטה וקנה^{נט} מלמעלה ויהא נפתח הכובע שעל פי הקנה מאליו ויכנס המאכל דרך הקנה ויבוא לידי סכנה^{נפ} ולפיכך אף מי שהוא איטר שדרכו לאכול בשמאל אף על פי כן יסב על שמאלו שהוא שמאל כל אדם^{נס}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 2

י אשה^{סב} בין נשואה בין אלמנה וגרושה^{סג} אינה צריכה הסיבה לפי שאין דרך הנשים להסב^{סד} ואין זה דרך חירות להן^{סה} ואם היא חשובה^{סו} ודרכה להסב^{סז} צריכה הסיבה וכל הנשים שלנו נקראות חשובות^{סח} ואף על פי כן לא נהגו להסב^{סט} לפי שיש אומרים^ע שבזמן הזה אין צריך להסב כלל כיון שאף בשאר ימות השנה אין רגילות להסב כלל בארצות הללו אלא אף המלכים והגדולים יושבין כדרכן ועל דבריהן סומכות הנשים עכשיו שלא להסב^{עא}:

יא בן האוכל אצל אביו צריך הסיבה^{עב} אפילו אם אביו הוא רבו^{עג} מובהק^{עד} לפי שמן הסתם האב מוחל על כבודו לבנו^{עה} אבל תלמיד האוכל לפני רבו^{עו} אפילו אינו רבו מובהק^{עז} אינו רשאי^{עח} להסב בפניו משום מורא^{עט} וכבוד^פ הרב אלא אם כן נתן לו הרב רשות^{פא} להסב בפניו שאז חייב הוא להסב^{פב} ואין חיוב על הרב ליתן רשות לתלמידו להסב בפניו אלא אם רוצה למחול על כבודו וליתן לו רשות להסב הרשות בידו^{פג}.

וכן האוכל אצל תלמיד חכם מופלג בדורו אע"פ שלא למד ממנו כלום חשוב כרבו^{פד} ואין לו להסב בפניו עד שיתן לו רשות.

וכל זה כשאוכל על שולחן אחד עם הרב אבל אם אוכל על שולחן אחר חייב להסב^{פה} אפילו הוא רבו מובהק וגדול בדורו:

יב וכל זה בתלמיד של תורה אבל תלמיד הלומד אומנות^{פו} אף על פי שהוא מתיירא מרבו ומכבדו ומשרתו אף על פי כן צריך להסב אפילו בפניו וכן עבדים ושפחות^{פז} העברים צריכין הסיבה^{פח} אע"פ שהן צריכין לילך אנה ואנה לשמש בסעודה^{פט} מכל מקום בשעת אכילת כזית מצה ואפיקומן ושתיית ארבע כוסות שבהן עיקר מצות הסיבה כמו שיתבאר^צ אפשר להם להסב^{צא}:

יג כל מי שפטור מהסיבה ומיסב הרי זה נקרא הדיוט^{צב}:

יד אימתי צריך להסב^{צג} בשעת אכילת כזית^{צד} שמברך עליו על אכילת מצה^{צה} ובשעת אכילת הכריכה מצה ומרור^{צו} ובשעת אכילת אפיקומן^{צז} ובשעת שתיית ד' כוסות^{צח} לפי שכל דברים אלו הם זכר לגאולה ולחירות שהד' כוסות תקנו חכמים כנגד ד' לשונות של גאולה^{צט} האמורים בפרשה וארא^ק והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלת^{קא} והאפיקומן והכריכה הם זכר לפסח^{קב} שהיה נאכל דרך חירות^{קג} לפיכך הם צריכין הסיבה דרך חירות אבל שאר כל הסעודה אם רצה לאכול ולשתות בלא הסיבה הרשות בידו ואין בידינו להצריכו להסב^{קד} אבל מכל מקום המיסב בכל הסעודה הרי זה משובח^{קה} ועושה מצוה מן המובחר^{קי}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

טו כל מי שצריך להסב ואכל או שתה בלא הסיבה צריך לחזור לאכול ולשתות בהסיבה^{קז} מעיקר הדין אבל לפי שיש אומרים^{קח} שבזמן הזה אין צריך להסב כלל במדינות אלו יש לסמוך על דבריהם לענין שבדיעבד יצא בלא הסיבה^{קט} ומכל מקום לענין אכילת מצה טוב להחמיר לחזור ולאכול בהסיבה^{קי} וכן לענין כוס שני אם שתה בלא הסיבה יחזור וישתה בהסיבה^{קיב} ואין צריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן כי ברכת בורא פרי הגפן שבירך על כוס שני שהוא סמוך לסעודה היא פוטרת אפילו היין שבתוך הסעודה^{קיג} כמו שנתבאר בסי' קע"ד^{קיד}.

אבל אם שתה כוס ראשון^{קיד} או שלישי או רביעי^{קטו} בלא הסיבה אין לו לחזור ולשתות בהסיבה לפי שיצטרך לחזור ולברך עליו שהרי עכשיו אין דרך לשתות בין כוס ראשון לשני^{קטז} ובין כוס שלישי לרביעי מן הדין אסור לו לשתות מטעם שיתבאר בסי' תע"ט^{קטז} וכן לאחר כוס רביעי אסור לשתות עוד כמו שיתבאר בסימן תפ"א^{קטז} ואם כן בשעה שבירך על כל כוס משלשה כוסות אלו בלא הסיבה ואחר כך כשנזכר ששתה בלא הסיבה ורוצה לחזור ולשתות הרי זה נמלך וצריך לחזור ולברך ויהא נראה כמוסיף על מנין הכוסות שתקנו חכמים^{קטז} לכן טוב יותר שלא לחזור ולשתות ולסמוך על האומרים שבזמן הזה אין צריך להסב כלל^{קכ}.

ומכל מקום לכתחלה טוב שיהיה בדעתו בתחלת הסיבה קודם שמברך על כוס ראשון שיחזור וישתה בין כוס ראשון לשני על סמך ברכה זו ואז אפילו אם יטעה וישתה כוס ראשון בלא הסיבה יוכל לחזור ולשתות בלא ברכה^{קכא} ולא יהא נראה כמוסיף על הכוסות כיון שהוא נפטר בברכת כוס ראשון אם כן הכל שתיה אחת היא מופסקת לשנים:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 3

טז צריך לשתות הד' כוסות על הסדר **קכב** שיתבאר **קכג** דהיינו שבין כוס ראשון לשני ובין שלישי לרביעי יפסיק באמירת ההגדה **קכד** וההלל ובין שני לשלישי יפסיק באכילת מצה וברכת המזון ואם לא הפסיק ביניהם בדברים הללו אלא שתה ד' כוסות זה אחר זה לא יצא ידי ד' כוסות **קכה** אלא כולן נחשבין לו לכוס אחד וחייב לשתות עוד [ג'] כוסות על הסדר **קכו** שיתבאר **קכז**:

יז כל אחד מד' כוסות הללו צריך שיהיה בו לא פחות מרביעית יין לאחר שימזגנו **קכח** אם הוא יין חזק שצריך מזיגה **קכט** ושיעור מזיגה הוא לפי דעת השותה **קל** כדי שתהיה שתיה עריבה **קלא** דרך חירות **קלב** ואם שתאו חי בלא מזיגה **קלג** אם יש רביעית יין בכל כוס **קלד** יצא ידי ד' כוסות ואין צריך לחזור ולשתות **קלה** אבל ידי חירות לא יצא **קלו** כלומר שלא קיים מצוה מן המובחר **קלז** וסתם יינות שלנו אינן חזקים ואין צריך מזיגה כלל **קלח**:

יח שיעור הכוס שמחזיק רביעית ארכו כרוחב ב' גודלין ורחבו כרוחב ב' גודלין וגבהו כרוחב ב' גודלין וחצי גודל וחומש גודל **קלט** ושיעור זה הוא כשהכוס מרובע על פני כל גבהו ועל דרך זה תשער בכוס עגול שהעיגול פחות ממרובע רביע **קמ** (שהוא ד' חומשין וחצי **קמא**) וא"כ אם הכוס הוא ב' גודלין אורך וב' גודלין רוחב צריך שיהיה גבהו ג' גודלין וג' חומשי גודלין:

יט יש אומרים **קמב** שלכתחלה מצוה לשתות כל הכוס אפילו מחזיק כמה רביעיות אף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים ושבתות אפילו לכתחלה די בשתיית מלא לוגמיו דהיינו רוב רביעית **קמג** מכל מקום בד' כוסות של פסח החמירו חכמים לשתות כל הכוס לכתחלה ובדיעבד ששתה רוב הכוס יצא **קמד** אבל אם לא שתה אלא חצי הכוס אפילו שחציו מחזיק כמה רביעיות לא יצא.

ויש חולקין על זה ואומרים **קמה** שאף לכתחלה די בשתיית רוב רביעית אף אם הכוס מחזיק כמה רביעיות וכן עיקר וכן המנהג פשוט **קמו**.

ומכל מקום טוב לחוש לסברא הראשונה וליקח כוס קטן **קמז** ולשתות כולו **קמח** ובמקומות שהיין ביוקר די בשתיית רובו **קמט**.

וכל זה בג' כוסות הראשונים אבל בכוס האחרון צריך לשתות רביעית שלם כדי שיוכל לברך ברכה האחרונה **קי** בלי שום פיקפוק כמו שנתבאר בסי' ק"צ **קיב** לענין כוס ברכת המזון עיין שם:

כ צריך לזהר לכתחלה לשתות רוב הרביעית בבת אחת **קיב** דהיינו שישתה אותו בשתיה אחת ולא יפסיקו לשתי שתיות **קיג** ולכן אין ליקח כוס שפיו צר כעין שקורין (קלו"ג גלא"ז)

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

מפני שלא יכול לשתות רביעית בבת אחת ^{קנ"ד} ובדיעבד אפילו הפסיק כמה פעמים באמצע יצא.

והוא שלא ישהה מתחלת השתיה עד סופה יותר מכדי אכילת פרס ^{קנ"ה} ויש אומרים ^{קנ"ו} שצריך שלא ישהה מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה יותר מכדי שתיית רביעית (עיין סי' תרי"ב ^{קנ"ז}) ויש לחוש לדבריהם לענין שני כוסות הראשונים שאם הפסיק כל כך באמצע השתייה עד שיש מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי שתיית רביעית צריך לחזור ולשתות אותו הכוס ^{קנ"ח} בלא ברכה אבל בשני כוסות האחרונים שאם יצטרך לחזור ולשתות יהא נראה כמוסיף על מנין הכוסות כמו שנתבאר למעלה ^{קנ"ט} יש לסמוך על סברא הראשונה ולא יחזור וישתה אלא אם כן שהה מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי אכילת פרס ^{ק"ס}:

כא מי שאינו שותה יין כל השנה מפני ששונאו או שמזיקו אף על פי כן חייב לדחוק את עצמו לשתות ד' כוסות ^{קס"א} כמו שאמרו חכמים ^{קס"ב} על רבי יהודה ברבי אילעי שהיה שותה ארבע כוסות של פסח ואח"כ היה צריך לחגור צדעיו עד עצרת:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 4

כב אבל קידוש של שאר ימים טובים ושבתות אין צריך לדחוק את עצמו לשתות הכוס אלא יכול לשמוע הקידוש מאחר כמו שנתבאר בסי' ער"ב^{קסג} מה שאין כן בארבע כוסות של פסח שאף בני הבית שהן שומעין הקידוש וההגדה מבעל הבית אף על פי כן חייב כל אחד ואחד לשתות ד' כוסות^{קסד} דרך חירות^{קסה}:

כג אם אי אפשר לו לעשות הסדר בתחלת הלילה מיד^{קסו} והתינוקות רוצים לאכול אע"פ שמותר ליתן להם לאכול קודם שישמעו הקידוש וההגדה כמו שנתבאר בסימן רס"ט^{קסז} ותע"א^{קסה} מכל מקום ימהר לסלק המאכל מלפניהם ולא יניחם לאכול הרבה שלא ישנו בשעת אמירת ההגדה^{קסט} (ואפשר שמצת לחם עוני אסור להאכילם אפילו מעט קודם אמירת ההגדה מטעם שנתבאר בסי' תע"א^{קע} ע"ש):

כד ואם הכוס ששתה בעל הבית ממנו הוא גדול ומחזיק כמה רביעיות יכולין בניו ובני ביתו לצאת במה שנשתייר בכוס משתיית בעל הבית^{קעא} ובלבד שיגיע רוב רביעית^{קעב} לכל אחד ואחד ומכל מקום מצוה מן המובחר^{קעג} ליתן כוס לכל אחד ואחד בפני עצמו כדי שכל אחד ישתה מכוס מלא^{קעד} שזה הידור מצוה כמו שנתבאר בסימן קפ"ג^{קעה}:

כה ואף הקטנים^{קעו} חייב אביהם לחנכם במצות להשקותם כוסות^{קעז} על הסדר שיתבאר^{קעח} אם כבר הגיעו לחינוך^{קעט} (דהיינו שהגיעו לזמן שראוי לחנכם לשמוע הדברים שאומרים על הכוסות כגון שהן יודעין מענין קדושת יום טוב ולכן ראוי לחנכם לשמוע הקידוש^{קפ} שאומרים על כוס ראשון^{קפא} (עיין סי' רס"ט^{קפב}) וגם יש בהן דעת להבין מה שמספרים להם מיציאת מצרים באמירת ההגדה^{קפג} ולכן ראוי לחנכם לשמוע ההגדה שאומרים על כוס שני^{קפד} וכן חייב לחנכם לשמוע ברכת המזון^{קפה} שאומרים על כוס שלישי^{קפו} וגמר ההלל והלל הגדול ונשמת שאומרים על כוס רביעי^{קפז}).

ואף הקטנות שהגיעו לחינוך דינם כקטנים^{קפח} וכן בשאר כל המצות הנוהגות בלילה זה אין חילוק בין אנשים לנשים^{קפט} שאף שהנשים פטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא^{קצ} בין של תורה בין של דברי סופרים^{קצא} אף על פי כן חייבו אותן חכמים בכל הדברים שתקנו בלילה זה לפי שאף הם היו באותו הנס^{קצב} של יציאת מצרים^{קצג} ובאכילת מצה הן חייבות מן התורה^{קצד} לפי שהוקשה מצות עשה של אכילת מצה למצות לא תעשה של אכילת חמץ^{קצה} שנאמר^{קצו} לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לומר לך שכשם שהנשים מוזהרות על לא תעשה של אכילת חמץ שנאמר^{קצז} כי כל אוכל מחמצת ונכרתה וגו' כי כל לרבות הנשים^{קצח} כך הן מוזהרות על מצות עשה של אכילת מצה^{קצט}:

כו מצוה לחזור אחר יין אדום^ר אם אין הלבן משובח ממנו^{רב} שנאמר^{רב} אל תרא יין כי יתאדם משמע שחשיבותו של יין כשהוא אדום^{רג} ואף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ושבתות נוהגין כהאומרים^{ר"ד} שאין צריך לחזור אחר יין אדום אם אינו משובח מן הלבן כמו שנתבאר בסי' ער"ב^ה מכל מקום בד' כוסות יש לנהוג כהאומר שצריך לחזור אחריו לפי שיש בו זכר לדם^{ר"ו} שהיה פרעה שוחט את בני ישראל^{ר"ז} ועכשיו שמצוים לעלול עלילות שקרים נמנעו מליקח יין אדום לפסח^{ר"ח}:

כז כל היינות הכשרים לקידוש בשאר ימים טובים ושבתות כשרים לארבע כוסות כגון יין מבושל וקונדיטון^{ר"ט} דהיינו יין שמערבין בו דבש ופלפלין^{ר"י} ואפילו לכתחילה יכול לצאת בהם אם אין לו יין אחר משובח כמותם כמו שנתבאר בסי' ער"ב^{יא}.

וכן מי שריית צמוקים כשרים לד' כוסות^{ר"ב} אם הם בענין שכשרים לקידוש דהיינו שיוצא מהן לחלוחית קצת על ידי דריכה בלא שרייה במים^{ר"ג} ולפיכך מי שאינו שותה יין מחמת נדר יקח מי צמוקים לארבע כוסות^{ר"ד}:

כח וכן במקומות שאין יין מצוי מצוה מן המובחר ליקח מי צמוקים^{ר"ו} אבל מעיקר הדין במקומות שאין יין מצוי דהיינו שמהלך יום אחד סביבות העיר אין גדל שם יין^{ר"ז} הרבה אלא מעט מזער^{ר"ז} יכול ליקח לד' כוסות שאר משקים שהם חמר מדינה באותו העיר כגון מי דבש במקומות שרגילין לשתותו בפסח^{ר"ח} ואינן חוששין לזיוף קמח^{ר"ט} ועל דרך שנתבאר בסי' תס"ז^כ.

ואף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים ושבתות יותר טוב לקדש על הפת מלקדש על שאר משקים אף על פי שהוא חמר מדינה כמו שנתבאר בסי' ער"ב^{כא} מכל מקום בליל פסח אי אפשר לקדש על הפת שהרי חייב בארבע כוסות^{כב} והראשון הוא כוס של קידוש:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 5

כט וכל זה במי דבש וכיוצא בו משאר משקין החשובים שהרי הם באותו העיר במקום יין אבל שאר משקין הגרועים **רכג** כגון מי תפוחים (שקורין עפ"ל טראנ"ק) ומי זנגביל שקורין (אינגב"ר וואש"ר) ומי שורש שקורין (לאקרי"ץ) אע"פ שרוב שתיית הבינונים באותה העיר היא ממשקים הללו מכל מקום כיון שאינן משקין חשובין הרי הן כמו מים **רכד** שאף שרוב שתיית העיר הוא מים אין נוטלין אותן לכוס של ברכה **רכה** כמו שנתבאר בסימן קפ"ב **רכו**:

ל אפילו עני המתפרנס מן הצדקה **רכז** ואין לו מעות לקנות יין לארבע כוסות שלא נתנו לו הגבאים **רכח** חייב ללות או למכור כסותו או להשכיר את עצמו בשביל יין לד' כוסות **רכט** או שאר משקים במקום שהם חמר מדינה.

ואם אין לו אלא מעט מעות ואם יקנה בהן יין לד' כוסות לא יהיה לו נר בביתו הרי נר ביתו קודם לד' כוסות מפני שלום ביתו **רל** ויעשה הסדר על הפת כמו שיתבאר בס' תפ"ג **רלא**.

(ועיין שם **רלב** דין מי שיש לו מעט יין ואינו מספיק לו לד' כוסות לשני הלילות איך יעשה):

לא מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים **רלג** בליל פסח **רלד** קודם עשיית הסדר כדי שיראו שינוי וישאלו **רלה** מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות **רלו** ואף על פי שעל שאלה זו אין לנו מה להשיב להם מכל מקום על ידי שיראו שינוי זה ויתעוררו לשאול עליו יתעוררו גם כן לשאול על שינויים אחרים **רלז** דהיינו שאוכלין מצה ומרור ויושבין בהסיבה וישיבו להם עבדים היינו וכו':

תעג דיני כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס שני ובו נ"ג סעיפים:

א מוזג כוס ראשון ואומר עליו קידוש היום **א** ואם אפשר טוב שלא ימזוג הבעל הבית בעצמו אלא אחר ימזוג לו שיהא לו כמשרתו כלומר דרך חירות ושררות זכר ליציאת מצרים **ב**:

ב לאחר גמר הקידוש **ב** קודם שישתה הכוס מברך שהחיינו ואם שכח לברך קודם השתיה יברך אח"כ מיד כשנזכר ואפילו נזכר למחר ביום יברך **ב** ואפילו באמצע השוק **ב** ואם נזכר לאחר שקידש היום יום טוב שני של גליות הרי הוא נפטר בשהחיינו שיברך על הכוס **ב** לאחר הקידוש ואם שכח לברך שהחיינו בקידוש ליל שני אפילו אם בירך כבר בליל ראשון חייב לברך אימתי שנזכר בכל שבעת ימי החג **ב** דהיינו עד סוף יום טוב האחרון של גליות **ב**:

ג אם שכח לקדש בלילה יש לו תשלומין למחר **ב** כמו בקידוש של שבת **ב** דהיינו שלמחר ביום יברך בורא פרי הגפן ואח"כ יברך ברכת הקידוש אשר בחר בנו כו' אבל מי ששכח לומר ההגדה אין לו תשלומין **ב** ביום **ב** שנאמר **ב** בעבור זה וגו' בעבור זה לא אמרתי אלא

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך^{יז} לשם חובה דהיינו בלילה הראשון^{טו} אבל מכאן ואילך אכילת מצה היא רשות^{טז}:

ד אין ליטול הידים קודם קידוש^{יח} אלא אם כן אין ידיו נקיות^{יח}.

ואף הנוהגים בכל ימים טובים ושבתות ליטול הידים לסעודה קודם קידוש לפי שסוברין שהקידוש אינו חשוב הפסק בין נטילת ידים לסעודה הואיל והוא מצרכי הסעודה כמו שנתבאר בסימן רע"א^ט מכל מקום בליל פסח שמפסיקין הרבה אחר הקידוש^ב באמירת ההגדה ובתוך כך מסיח דעתו משמירת ידיו לפיכך אף אם יטול ידיו קודם הקידוש אין נטילה זו שוה כלום ויצטרך לחזור וליטול ידיו לסעודה אחר ההגדה^{כא}.

ואף שנטילה זו מועלת שלא יצטרך לחזור וליטול ידיו אחר הקידוש קודם אכילת ירקות שמטבל אותם במשקה^{כב} כמו שיתבאר^{כג} וכל דבר שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים בלא ברכה כמו שנתבאר בסי' קנ"ח^{כד} מכל מקום יותר טוב שיטול ידיו אחר הקידוש קודם הטיבול שאם יטול קודם הקידוש יש לחוש שמא יטעו מקצת ההמון ויברכו על נטילה זו לפי שידמה בעיניהם נטילה זו שוה לשאר נטילות שנוטלין קודם הקידוש בכל ימים טובים ושבתות שמברכין עליהם על נטילת ידים^{כה}:

ה אם חל בשבת נוהגין לומר ויכולו^{כו} קודם הקידוש^{כז} כדי להוציא את בניו ואת בני ביתו^{כח} שלא היו בבית הכנסת ולא שמעו כשאמרו הציבור ויכולו אחר התפלה^{כט}. (ועיין בסי' ער"ה^ל שמותר לומר ההגדה לאור הנר):

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 6

ו אם חל במוצאי שבת צריך לומר הבדלה לאחר הקידוש ואם יש לו נר^{לא} יברך עליו^{לב} קודם ההבדלה לאחר הקידוש ואחר ההבדלה יברך שהחיינו נמצא סדר הברכות יקנה^{זלג}.

(ואם שינה הסדר שהקדים המאוחר ואיחר המוקדם יצא ולא יחזור ויברך חוץ מאם הקדים הקידוש לברכת היין שצריך לחזור ולברך ברכת הקידוש^{לד} לפי שעשה כדברי בית שמאי כנגד דברי בית הלל^{לה} וכל העושה כדברי בית שמאי לא יצא ידי חובתו^{לו}) (עיין סימן רח"צ^{לז}).

אבל אין מברכין על הבשמים בכל מוצאי שבת ליו"ט^{לח} לפי שמה שמברכין על הבשמים בכל מוצאי שבת הוא כדי להשיב את הנפש שהיא דואבת ליציאת הנפש^{לט} השבת מחמת נשמה היתירה שניטלה ממנו^מ וביו"ט אין צריך לבשמים שתענוג יו"ט ושמחתו משיב את הנפש^{מא}:

ז אם שכח להבדיל ולא נזכר עד לאחר שהתחיל ההגדה ישלים ההגדה עד לאחר גאל ישראל^{מב} ולא ישתה הכוס מיד אלא יאמר עליו ברכת הנר וההבדלה ואח"כ ישתנו ואע"פ שאין עושין שתי מצות על כוס אחד^{מג} כמו שנתבאר בסימן רע"א^{מד} מכל מקום כאן אי אפשר בענין אחר שאם יבדיל על הכוס באמצע ההגדה יצטרך לברך בורא פרי הגפן על כוס שהוא לפי מנהג מדינות אלו שברכת כוס הראשון אינה פוטרת מלברך על הכוס השני כמו שיתבאר בסי' תע"ד^{מה} וא"כ יהא נראה כמוסיף על מנין הכוסות שתקנו חכמים^{מו}.

(והוא הדין אם נזכר קודם אמירת ההגדה מיד לאחר ששתה כוס ראשון של קידוש קודם שאכל הירקות של טיבול לא ימזוג מיד כוס שני להבדיל עליו שלא יהא מוסיף על הכוסות ומוטב לטעום הירקות קודם ההבדלה ולומר כל ההגדה עד לאחר גאל ישראל ואחר כך יאמר ברכת הנר וההבדלה וישתה הכוס).

ואם לא נזכר עד תוך הסעודה צריך להפסיק באמצע אכילתו מיד שנזכר ולהבדיל על הכוס ולא יברך עליו בורא פרי הגפן אלא אם כן שבשעה שבירך בורא פרי הגפן על כוס השני היה דעתו שלא לשתות עוד יין בתוך הסעודה^{מז} עיין סי' רצ"ט^{מח} וקע"ד^{מט}.

(והוא הדין אם נזכר מיד לאחר ששתה כוס השני צריך למזוג מיד כוס שלישי ויבדיל עליו ולא יברך עליו^{נא} אלא אם כן שבשעה שבירך על כוס השני היה דעתו שלא לשתות עוד יין בתוך הסעודה ולא קודם הסעודה^{נב}).

ואם לא נזכר (עד לאחר גמר הסעודה דהיינו לאחר שאכל אפיקומן לא יבדיל על הכוס קודם ברכת המזון שלא יהא כמוסיף על הכוסות שחכמים תקנו שני כוסות אחר הסעודה והוא ישתה שלשה (משא"כ באמצע שלא תקנו כלום אין כאן הוספה^{נב}) אלא ימתין עד לאחר ברכת המזון שאז יאמר ברכת הנר וההבדלה וישתה הכוס של ברכת המזון ואם לא נזכר) עד לאחר ששתה כוס של ברכת המזון ימתין עד לאחר גמר ההלל וההגדה ואז יבדיל על כוס הרביעי^{נג}.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

(ואם לא נזכר עד לאחר ששתה כוס רביעי יבדיל על כוס חמישי^{נז} כיון שאי אפשר בענין אחר):

ח אף שנוהגין לעמוד בשעת הבדלה בכל מוצאי שבתות לכבוד המלך שאנו מלוין אותו^{נח} מכל מקום בהבדלה שבמוצאי שבת ליו"ט הואיל ואומרים אותה בתוך הקידוש אומרים אותה מיושב כמו הקידוש^{נז} עיין סי' רע"א^{נז}:

ט בהבדלה שבמוצאי שבת ליום טוב צריך לחתום המבדיל בין קודש לקודש^{נח} ולפי שצריך לומר מעין חתימה סמוך לחתימה^{נז} לפיכך הוסיפו לומר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת^ו נמצא נוסח הבדלה מעיקר הדין הוא המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים^{סא} בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לקודש.

ואין צריך לומר בין יום השביעי לששת ימי המעשה שהרי בהבדלה שבכל מוצאי שבת ויום טוב אין אומרים בין יום השביעי לששת ימי המעשה אלא כדי שיהיה מעין חתימה סמוך לחתימה^{סב} כמו שנתבאר בסי' רצ"ו^{סג} ובמוצאי שבת ליום טוב שחותמין בין קודש לקודש וקבעו לומר בין קדושת שבת וכו' סמוך לחתימה שוב אין צריך לומר בין יום השביעי כו'^{סד}.

ובדורות האחרונים^{סה} נהגו לומר בין יום השביעי כו' בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך^{סו} ברוך אתה ה' המבדיל כו' והטעם הוא^{סז} לפי שאמרו חכמים^{סח} בהבדלות שבכל מוצאי שבת ויו"ט וממוצאי שבת ליו"ט הפוחת לא יפחות משלש הבדלות דהיינו בין קודש לחול אחת בין אור לחושך שתים בין ישראל לעמים שלש חוץ מן בין יום השביעי כו' או בין קדושת שבת כו' שהן אינן ממנין השלש ההבדלות שאין אומרים אותם אלא כדי שיהיה מעין החתימה סמוך לחתימה ומי שרוצה להוסיף בהבדלות יכול להוסיף עד שבעה^{סט} כנגד שבעה רקיעים^צ ולפיכך במוצאי שבת ליו"ט מחמת חובת היום^{צא} נהגו להוסיף בהבדלות כדי לומר פעם אחת שבעה הבדלות דהיינו שלש שבכל מוצאי שבת ויום טוב רביעית בין יום השביעי כו'^{צב} דכיון שאינו סמוך לחתימה הוא עולה מן המנין חמישית בין קדושת שבת כו' ואת יום השביעי מששת ימי המעשה דהיינו מחולו של מועד קדשת והכל הבדלה אחת שהשבת מובדל מיום טוב ומחולו של מועד^{צג} הבדלת וקדשת כו' הן שתי הבדלות בין כהנים ללויים בין לויים לישראל ושתיהן הבדלות אלו הן מעין חתימה שהיא בין קודש לקודש^{צד}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 7

י אחר כוס ראשון לא יברך ברכה אחרונה^{ע"ה} אפילו שתה רביעית ויותר בין שהוא יין בין שהוא שאר משקין שהם חמר מדינה^{ע"ו} לפי שהכוס של קידוש הוא מצרכי הסעודה^{ע"ז} והרי הוא כדברים הבאים מחמת הסעודה שאינם צריכים ברכה לאחריהם לפי שהם טפלים לסעודה ונפטרים בברכת המזון שלאחר הסעודה^{ע"ח} כמו שנתבאר בסי' קע"ד^{ע"ט} וקע"ז^פ ועוד שהוא נפטר בברכה אחרונה שיברך אחר כוס רביעי^{פ"א} ואף על פי ששותה^{פ"ב} הרבה בינתים אין בכך כלום (שהרי כל זמן שלא נתעכל במעיו יכול לברך עליו ברכה אחרונה כמו שנתבאר בסי' קפ"ד^{פ"ג} וכל זמן שהאצטומכא פתוחה לאכול אינו מתעכל כמו שנתבאר שם):

יא אם רוצה לשתות כמה כוסות^{פ"ד} בין מיד לאחר הקידוש בין באמצע ההגדה^{פ"ה} קודם שהתחיל ברכת אשר גאלנו כו'^{פ"ו} הרשות בידו^{פ"ז} מעיקר הדין ואף על פי כן ראוי להזהר שלא לשתות יין^{פ"ח} ולא שום משקה המשכר^{פ"ט} קודם שסיים ההגדה ושתה כוס שני אם לא לצורך הרבה שלא ישתכר וימנע מקריאת ההגדה.

אבל לאחר ששתה כוס שני יכול לשתות יין הן רב הן מעט אפילו קודם הסעודה ואע"פ שנתבאר בסי' תע"א^{א"ב} שאסור לשתות יין מעט בערב פסח מפני כשהוא שותה ממנו מעט הוא סועד את הלב ולא יאכל בלילה מצה לתיאבון מכל מקום עכשיו ששותה ב' כוסות של קידוש ושל ההגדה אפילו כששותה עוד מעט הרי זה נקרא הרבה עם שני כוסות הללו וגורר את תאות המאכל^{א"ב} מה שאין כן כששותה מעט בערב פסח אין אותו המעט מצטרף עם שני כוסות הללו להיות נקרא הרבה כיון שיש שהות הרבה בינתיים^{א"ב}:

יב וכל זה כשהוא בענין שאין צריך לברך בורא פרי הגפן על מה שרוצה לשתות^{א"ב} כגון שבשעה שבירך על כוס הראשון או השני היה דעתו לשתות עוד יין^{א"ב} אחר כך בתוך הסעודה או קודם הסעודה אבל אם לא היה דעתו לשתות עוד יין ואחר כך נמלך לשתות עוד (קודם הסעודה)^{א"ב} כיון שהוא צריך לברך עליו בורא פרי הגפן^{א"ב} כדרך שהוא מברך על כל ד' כוסות^{א"ב} לפי מנהג מדינות אלו^{א"ב} הרי זה נראה כמוסיף על מנין הכוסות:

יג ומכל מקום מותר לשתות שאר משקין אף שהוא בענין שצריך לברך עליהם שאינו נראה כמוסיף על הכוסות שהרי הד' כוסות הן של יין^{א"ב} ובמקומות שאר משקין הם חמר מדינה (אע"פ שהוא שותה ד' כוסות של יין אף על פי כן) אסור לו לשתות עוד כי אם המשקה שאינו חמר מדינה אם הוא בענין שצריך לברך על מה שרוצה לשתות עוד^{א"ב}:

יד אחר ששתו כוס ראשון צריך כל אחד ואחד^{א"ב} לאכול מעט^{א"ב} ירקות בטיבול^{א"ב} דהיינו שיטבלנו בחומץ או במי מלח^{א"ב} או בשאר מיני טיבולים^{א"ב} ואם אין לו יטבלנו בחרוסת^{א"ב} ולמה תקנו חכמים דבר זה כדי להתמיה את התינוקות שיראו שינוי שאוכלין ירקות בטיבול שאין דרך לאכלם קודם הסעודה בכל ימות השנה וישאלו על שינוי זה^{א"ב} שאמירת ההגדה

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

מצותה לאומרה דרך תשובה על שאלות ששאלוהו^{קח} שנאמר^{קט} כי ישאלך בנך וגו' ואמרת לבנך עבדים היינו וגו':

טו וכיון שאכילה זו אינה אלא להתמיה את התינוקות^{קי} לפיכך אין צריך כזית^{קיא} כשאר אכילות שבתורה שאינה נקראת אכילה בפחות מכזית^{קיב} אלא אפילו במשהו די להתמיה התינוקות^{קיד} (ואף מי שיושב יחידי ואין לפניו תינוקות שישאלו אותו^{קיד} אף על פי כן חייב בטיבול זה^{קטו} שלא חלקו חכמים):

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 8

טז ונוהגין לחזור אחר ירק הנקרא כרפס (איפ"ך בל"א) לפי שהוא נוטריקון ס' פרך כלומר ס' רבוא עבדו עבודת פרך קטז ואם אין לו כרפס יקח ירק אחר מאיזה מין ירק שירצה קיז ובלבד שלא יהיה מהירקות שיוצאין בו ידי חובת מרור שאם יאכל עכשיו מהן איך יחזור ויברך בתוך הסעודה אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור כיון שכבר אכל ממנו קודם לכן קיח:

יז וצריך שיהיה הירק ממיני ירקות שברכתן היא בורא פרי האדמה כשאוכלן חיים קיט כדי שיפטור מלברך בורא פרי האדמה על המרור קכ שיאכל בתוך הסעודה ואע"פ שמפסיק בינתיים בהגדה אין בכך כלום קכא מטעם שיתבאר בס' תע"ד קכב ולפיכך לא יברך בורא נפשות רבות אחר ירק זה קכג אפילו אכל ממנו כזית קכד כדי שלא יצטרך לברך בורא פרי האדמה על המרור קכה ואחר המרור גם כן אין צריך לברך בורא נפשות רבות אפילו אכל מהירק כזית דכיון שהמרור נפטר בברכת בורא פרי האדמה שעל הירקות לכן גם הירקות נפטרים בברכה אחרונה של המרור דהיינו בברכת המזון שהמרור הוא בא בתוך הסעודה והוא טפל לסעודה ונפטר בברכת המזון קכו כמו שאר פירות הבאים בתוך הסעודה שאין צריך לברך לאחריו שהם נפטרים בברכת המזון קכז ואם אירע שבירך בורא נפשות רבות אחר הירקות צריך לברך בורא פרי האדמה על המרור קכח וכן אם אין לו אלא ירקות שברכתן היא שהכל כשהם חיים צריך לברך בורא פרי האדמה על המרור קכט.

ויש חולקים על כל זה קל ואומרים שכיון שמפסיקין הרבה בין אכילת הירקות לאכילת המרור בהגדה והלל לפיכך אין המרור נפטר בבורא פרי האדמה שעל הירקות ומה שאין צריך לברך בורא פרי האדמה על המרור הוא משום שהמרור הוא מצרכי הסעודה שחייב הוא לאכול מרור אחר המצה קלא מיד והרי הם כדברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה שאינם צריכים ברכה לפניהם שהם טפלים לפת ונפטרים בברכת המוציא כמו שנתבאר בס' קע"ז קלב וכיון שהמרור אינו נפטר בברכת בורא פרי האדמה שעל הירקות חייב הוא לברך בורא נפשות רבות אחר הירקות קלג אם אכל כזית:

יח ולענין הלכה יש לחוש לב' הסברות ולכן לא יאכל מהירקות כזית שלם שלא יצטרך לברך אחריו בורא נפשות רבות קלד לפי סברא האחרונה ואם אירע שאכל כזית לא יברך בורא נפשות רבות קלה שלא יברך לבטלה קלו לפי סברא הראשונה ואם אירע שבירך בורא נפשות רבות וכן אם אין לו אלא ירקות שברכתן שהכל כשהן חיים אף על פי כן לא יברך בורא פרי האדמה על המרור קלז שלא יברך לבטלה לפי סברא הב':

יט קודם שמטבל הירק בחומץ או במי מלח וכיוצא בהם צריך ליטול ידיו קלח בלא ברכה קלט כמו שנתבאר בס' קנ"ח קמ שכל דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה בלא ברכה קמא.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

(ועיין בסי' שכ"א קמב שאם חל פסח בשבת יכול לעשות המי מלח בשבת קמג ובלבד שלא יעשה אלא מעט קמד מזעיר מה שצריך לטיבול זה בלבד קמה ולפי שקשה הדבר לצמצם כל כך לכן יעשה המי מלח מערב שבת קמו ואם שכח יעשה בשבת מעט קמז מזעיר):

כ אחר שאכל הירקות יביא קמח לפני מי שאומר ההגדה קמט ג' מצות קנ של מצוה קנא כדי לומר עליהם ההגדה קנב שנאמר קנג לחם עוני ודרשו חכמים קנד לחם שעונין עליו דברים הרבה דהיינו אמירת ההגדה קנה ועוד נאמר קנו והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה וגו' בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך קנז לפיכך צריך שיהא גם המרור לפניו קנח בשעת אמירת ההגדה קנט ועוד שצריך לומר עליו מרור זה כו' קס.

ותקנו שיהיה לפניו חרוסת קסא בשעת אמירת ההגדה שהחרוסת הוא זכר לטיט קסב שנשתעבדו בו אבותינו במצרים קסג וזכר לתפוח קסד כמו שנתבאר קסה לכך צריך להיות על השולחן בשעה שמספר שעבוד מצרים.

ובזמן שבית המקדש קיים היה צריך להביא גם את הפסח קסו בשעת אמירת ההגדה ועכשיו שחרב בית המקדש תיקנו חכמים שיהיו על השולחן בשעת אמירת ההגדה שני מיני תבשילין קסז אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה קסח ואחד מהתבשילין (נהגו שיהיה) בשר קסט והשני יכול להיות אפילו המרק שנתבשל בו הבשר קע וכבר נהגו מדורות הראשונים שהבשר יהיה מפרק הנקרא זרוע קעא לזכר שגאלם הקב"ה בזרוע נטויה קעב והשני יהיה ביצה קעג לפי שהוא ביעא בלשון ארמיקעד כלומר דבעא רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרמא קעה ויכול לעשותן בין צלויין בין מבושלין קעו מעיקר הדין:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 9

כא ונהגו שהבשר יהיה צליקעו על הגחלים קעה זכר לפסח קעט שהיה צלי אש קפ ואף שהפסח היה נצלה בשפוד קפא לכתחלה מכל מקום כיון שאי אפשר לצלות הבשר בשפוד שהפסח נצלה בו שהפסח לא היה נצלה אלא בשפוד של רימון קפב וטורח הוא לחזור אחר שפוד של רימון קפג לפיכך צולין על גבי גחלים שאף הפסח שנצלה על גבי גחלים כשר קפד.

והביצה עושין בין צלויה בין מבושלת קפה ואוכלין אותה בתוך הסעודה קפו כמו ש[י]תבאר בס' תע"ו קפז.

אבל הבשר אין נוהגין לאכולו בלילה הזה קפח אפילו במקום שנוהגין היתר באכילת בשר צלי בלילה קפט מכל מקום זה הבשר שמביאין אותו זכר לפסח אם יאכלנו בלילה זה יהא נראה כאוכל קדשים בחוץ קצ לפיכך אם שכח לצלותו מערב יום טוב לא יצלה ביו"ט משחשכה קצא אלא אם כן דעתו לאכול למחר ביום אבל אם דעתו להניחו ללילה השני אסור לצלותו בלילה ראשון קצב וכן יזהר כשצולה בלילה השני שיאכל למחר ביום ולא יניחם עד הלילה:

כב צריך ליזהר שיהיה מעט בשר כרוך על העצם הזרוע שעצם בלא בשר אינו נקרא תבשיל קצג:

כג אם חל פסח במוצאי שבת אף שלא היתה חגיגה נאכלת בלילה זה קצד לפי שאי אפשר לשחטה ולהקריבה בשבת קצה וגם אי אפשר להקריבה בערב שבת שהרי אינה נאכלת אלא לשני ימים ולילה אחד שבין השני ימים קצו אף על פי כן צריך להביא שני תבשילים אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה דכיון שאין מביאין אלא לזכר בעלמא אין לחוש אם לא היתה חגיגה נאכלת בלילה זה ואדרבה המדקדק בזה נראה שעושה אותן כמין קדשים ממש קצז:

כד כל דברים אלו דהיינו המצות והמרור והחרוסת ושני תבשילין אין צריך להביא אלא לפני מי שאומר ההגדה קצה דהיינו לפני בעל הבית קצט אבל בני הבית שהן יוצאין בשמיעה מבעל הבית (שכן נכון לעשות ר"א משום ברוב עם הדרת מלך ר"ב כמו שנתבאר בס' ה"רג) אין צריך שיהיו דברים אלו לפניהם לא בשעת שמיעת ההגדה ולא בשעת הסעודה שבעל הבית יחלק מצה ומרור וחרוסת לכל אחד ואחד ר"ד שאף שביום טוב צריך לבצוע על לחם משנה ר"ה מכל מקום כיון שהם יוצאין בברכת המוציא של בעל הבית הם יוצאים גם כן בלחם משנה של בעל הבית ר"ו:

כה ונהגו להביא כל דברים אלו לפני בעל הבית מיד אחר קידוש קודם אכילת הירקות ר"ז (כדי שיהיה הקידוש סמוך להתחלת הסעודה דהיינו הבאת המצה והמרור עיין סי' רע"א ר"ח)

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ולאחר שאכלו מהירקות יכול לסלק מעל השולחן את מה שנשתייר מהירקות^{ר"ט} והחומץ או מי המלח^{ר"י}:

כו כשמביא לפניו הירקות עם כל דברים אלו טוב שיסדרם לפניו בקערה בענין שלא יצטרך לעבור על המצוות דהיינו שהירקות יהיו סמוכים לו יותר מן המצה^{ר"א} והמצה מן המרור וחרוסת והמרור והחרוסת מן שני תבשילין^{ר"ב}.

ויש שאין מקפידין^{ר"ג} על החרוסת ושני תבשילין אם יהיו סמוכים אליו דכיון שאינן באין על השלחן אלא לזכר בעלמא לא שייך אצלם אין מעבירין על המצות^{ר"ד} וגם על המרור אין מקפידין אם יהיה סמוך לו דכיון שאינו חביב על האדם ואין לו דין קדימה לענין ברכת הנהנין לכן גם כאן אין מקפידין אם יצטרך לעבור עליו ולברך על הירקות בתחלה ואח"כ על המצה ואח"כ על המרור.

ועל זה סומכים הנוהגים מטעם הידוע להם^{ר"טו} לסדר כל דברים אלו על גבי המצה^{ר"טז} דהיינו לאחר שסדרו המצות בתוך הקערה^{ר"יז} כסדרן^{ר"יח} כהן מלמעלה ולוי תחתיו וישראל תחתיו^{ר"יט} מסדרין על גבי הכהן הזרוע של תלה^{ר"כ} מימין והביצה משמאל והמרור למטה מעט כנגד אמצעם כעין סגו"ל ואח"כ החרוסת מימין והכרפס משמאל והמרור של כריכה^{ר"כא} למטה מעט כנגד אמצעם כעין סגו"ל שני:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 10

כז אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובת מרור בחזרת **רכב** (שקורין סאל"ט) **רכג** בלשון אשכנז ובלשון ספרד סאלאטא ושם העצם שלו הוא לטוגא בתוגרמ"א ואיטליא ואשכנז וספרד ופורטגאל ובספרי הרפואות נקרא לאטיגא סאלאט ואינו מצוי בזמן הפסח אלא במדינות החמות **רכד** ואינו ירק הנקרא זערזו"ך בלשון פולין **רכה** בעולשין **רכו** (שקורין אנדיבירכו) בתמכא **רכח** (שקורין קרין או מערטך **רכט** ובלע"ז מרוביארל) בחרחבינא **רלא** (שקורין בערבי אלקרצינא **רלב**) ובמרור **רלג** (שקורין ווערמט בלשון אשכנז **רלד** והוא לענה **רלה**) לפי שנאמר בתורה מרור סתם וקיבלו חכמים שאין שום מין ירק מר נקרא בשם מרור סתם אלא ה' מיני ירקות אלו **רלו**:

כח חמשה מינים הללו מצטרפות לכזית **רלז** ויוצאים בהם בין בעלין בין בקלחים **רלח** אבל לא בשרשים **רלט** דהיינו שרשים הקטנים המתפצלים לכאן ולכאן אבל השורש הגדול שבו גדלים העלים אף שהוא טמון בקרקע הרי זה בכלל קלח **רמ** ומכל מקום טוב יותר ליטול העלים והקלח היוצא חוץ לקרקע **רמא** לפי שיש אומרים **רמב** שמה שהוא טמון בקרקע הוא נקרא שורש אבל העיקר הוא כסברא הראשונה **רמג**:

כט העלין אין יוצאין בהן אלא אם כן הם לחין **רמד** אבל לא כמושים **רמה** ואין צריך לומר יבשים **רמו** (עיין סי' תרמ"ח **רמז**) אבל הקלחים יוצאין בהם בין לחים בין יבשים **רמח** ואין צריך לומר כמושים **רמט** דכיון שהקלח הוא עב אין טעם מרירתו נפסד על ידי שמתייבש **רנ**.

אבל אין יוצאין בקלח מבושל **רנא** לפי שנפסד טעם מרירתו על ידי הבישול **רנב** והכבוש הוא כמבושל **רנג** דהיינו אם נשרה בציר **רנד** או בחומץ **רנה** חזק **רנו** ושהה שם בכדי שאם היו נותנין הציר והחומץ על גבי האור היו מתחילין להרתיח **רנז** וכן אם נשרה מעת לעת אפילו במים צוננים **רנח** אין יוצאין בו.

ומקצת ההמון אין נזהרין ונהגו לשרות המרור יותר ממעת לעת בצונן כדי להפיג מרירתו קצת ויש מי שמיישב מנהגם **רנט** לומר שאף שהשרוי במים מעת לעת נקרא כבוש והרי הוא כמבושל לענין כל איסורים שבתורה מכל מקום לענין מרור אינו כמבושל אלא אם כן כבוש בחומץ וציר לפי שטעם החומץ או הציר משנה ומבטל טעם מרירות המרור הנכבש בהם לגמרי אבל המים אין מבטלין המרירות אלא מפיגין טעמו קצת וכל שלא נכבש בחומץ וציר עדיין יש בו מרירות קצת ועוד שאף בכל איסורים יש אומרים **רס** שלא אמרו כבוש כמבושל אלא כבוש בחומץ וציר ולא במים ואף שאנו מחמירין בכל איסורים מכל מקום לענין מרור אין להחמיר שהיא חומרא הבאה לידי קולא במקומות שאין חזרת מצוי ואוכלין התמכא למצות מרור ומחמת חריפותו אין יכולין לאכול ממנו כזית ולכן שורין אותו במים יום או יומים להפיג מרירתו קצת.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ומכל מקום טוב להוציא מהמים תוך מעת לעת ויחזור וישרנו שם שכשאינו שרוי במים כ"ד שעות רצופים אינו נקרא כבוש לדברי הכל^{רסא}:

ל אף על פי שכל ה' מינים אלו נקראים מרור בלשון תורה^{רסב} מכל מקום מדברי סופרים מצוה^{רסג} לחזור אחר חזרת^{רסד} אפילו לקנותו בדמים יקרים^{רסה} על דרך שיתבאר בסי' תר[נ] "^{רסו} לענין אתרוג הדור ע"ש ואף על פי שהחזרת אין בה מרירות^{רסז} מכל מקום כשהיא שוהה בקרקע מתקשה הקלח שלה^{רסח} ונעשה מר מאוד ומפני כך היא נקראת מרור^{רסט} ומצוה לחזור אחריה אף כשהיא מתוקה^{ער} לפי שמצות מרור היא זכר למה שמררו המצרים את חיי אבותינו^{רעא} בעבודת פרך^{ערב} והם נשתעבדו בהם בתחילה בפה רך^{רעג} על ידי פיוסים ונתנו להם שכר^{עד} ולבסוף מררו חיהם בעבודה קשה^{ערה} לכן יש לאכול החזרת שתחילתה מתוקה ורכה וסופה קשה ומר^{רעו} דהיינו כשהקלח שלה מתקשה כעץ^{רעז} ונעשה מר כלענה^{רעח}.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 11

לא ואם אין לו חזרת יחזיר אחר עולשין ואם אין לו עולשין יחזיר אחר תמכא ואם אין לו תמכא יחזיר אחר חרחבינא ואם אין לו חרחבינא אזי יקח המרור^{רעט} דהיינו לענה^{רפ}.

ואם אין לו אפילו מרור יקח איזה ירק מר שירצה^{רפא} לפי שיש אומרים^{רפב} שכל ירק מר שראוי לאכילה נקרא מרור בלשון תורה והוא שיש לו שרף (פירוש^{רפג} כשמחתכין בו וסוחטין אותו במקום חתוכו יוצא ממנו מוהל לבן כחלב) ופניו מכסיפין^{רפד} דהיינו שעלה שלו אינו ירוק מאוד^{רפה} כעלי הכרישים ובצלים ושאר ירקות אלא נוטה קצת ללובן הנוטה לשחרות שקורין (בלייכלי"ך בלשון אשכנז)^{רפו} ומכל מקום לא יברך עליהם^{רפי} שהעיקר הוא כסברא הראשונה^{רפח}.

(ואם אין לו ירק שיש לו שרף ופניו מכסיפין טוב שיאכל איזה ירק אחר שיש בו מרירות קצת לזכר בעלמא^{רפט} ואין צריך כזית וכן) מי שהוא חולה או איסטניס ואינו יכול לאכול מרור טוב שילעוס מעט עד שירגיש טעם מרירות בפיו לזכר בעלמא בלא ברכה וזהו כשאי אפשר לו כלל^{רצ}.

אבל חייב אדם לדחוק את עצמו לקיים מצות חכמים לאכול כזית שלם אף אם יכאוב עליו^{רצא} ושיעור כזית יתבאר בסי' תפ"ו^{רצב} ע"ש:

לב החרוסת צריך להיות עב^{רצג} לפי שהוא זכר לטיט^{רצד} שנשתעבדו בו אבותינו ואח"כ צריך לרכך אותו במשקה^{רצה} זכר לדם^{רצו} ויש לרככו במשקה אדום כגון חומץ או יין אדומים^{רצז} ויש לעשות החרוסת מפירות שנמשלו בהם כנסת ישראל^{רצח} כגון תאנים^{רצט} שנאמר^ש התאנה חנטה פגיה ואגוזים^{שא} שנאמר^{שב} אל גינת אגוז ותמרים^{שג} שנאמר^{דש} אעלה בתמר ורמונים^{שה} שנאמר^{שו} כפלה הרמון ותפוחים^{שי} זכר לתחת התפוח עוררתך^{שה} שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב^{שט} ושקדים^{שי} על שם ששקד הקב"ה על הקץ^{שיא} לעשות^{שיב} ומעיקר הדין יכול לעשותו אפילו מירקות^{שיג} ולרככו אפילו במים ושאר משקין אבל על כל פנים צריך ליתן לתוכו דבר שיש בו קיוהא^{שיד} כגון תפוחים או יין^{שטו} וחומץ^{שטז} זכר לשיעבוד שהיו משתעבדים בישראל עד שהיו שיניהם קיהות^{שיז}:

לג וצריך ליתן בתוכו תבלין^{שיח} הדומין לתבן כגון קנמון וזנגביל^{שיט} שאינן נידוכין הדק היטב ויש בהן לאחר הדיכה חוטין קשין וארוכין קצת כמו תבן זכר לתבן שהיו מגבלין בתוך הטיט^{שכ}:

לד אם חל פסח בשבת צריך ליזהר לרכך החרוסת במשקה מערב שבת^{שכא} ואם שכח לרככו מערב שבת ירככו בשבת על ידי שינוי דהיינו שמתחלה יתן המשקה לתוך הכלי ואח"כ יתן לתוכו החרוסת^{שכב} ויכול לערבו באצבעו או אווז בכלי ומנענע עד שיתערב עיין סימן שכ"א^{שכג}.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

לה אחר שאכלו מהירקות בטיבול צריך ליקח מצה האמצעית^{שכד} משלש מצות המונחים לפניו בקערה ולבצוע מקצתה מטעם שיתבאר^{שכה} ונהגו כל ישראל שמקצת זה שבוצעים מהמצה עושין בו גם כן מצוה אחרת דהיינו שמשמרין אותו לאפיקומן^{שכו} ולפיכך נכון הדבר שיהיה מקצת הזה רוב המצה^{שכו} שאפיקומן היא מצוה חשובה^{שכח} שהוא לנו במקום הפסח^{שכט} ונוהגין להצניעו תחת המפה^{של} זכר למשארותם צרורות בשמלותם^{שלא} ויש שכורכין אותו במטפחת ומשימין על שכמם זכר ליציאת מצרים^{שלב}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 12

לו ומקצתה השני צריך להחזירו לקערה וליתן אותו בתוך שתי מצות השלמות שלג כדי לומר עליו ההגדה שלד לפי שצריך לומר ההגדה על מצה הראוי לצאת בה ידי חובתו שנאמר שלה תאכל עליו מצות לחם עוני ודרשו חכמים שלו שעונין עליו דברים הרבה ומתוך שנאמר לחם עני חסר וא"ו דרשו חכמים שלז לחם עני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה שהמצה שיוצא בה ידי חובתו לא תהיה שלימה אלא פרוסה ועליה יאמר ההגדה שלח (ובסימן תע"ה שלט יתבאר למה משימין אותו בתוך שתי השלימות).

אחר כך נוהגין להגביה הקערה שבה המצות ואומרים הא לחמא וכו' עד מה נשתנה שמ ואין צריך להסיר התבשילין מהקערה קודם ההגבהה אלא יכול להגביהה עם כל הדברים שעליה שמא:

לז יש מדקדקים לומר כהא לחמא או הא כלחמא לפי שאין שייך לומר הא לחמא די אכלו אבהתנא שהרי אין זה הלחם ממש שאכלו אבותינו שמב ולפיכך אף שבכל הספרים הנוסח הוא הא לחמא שמג מכל מקום האומר כהא לחמא או הא כלחמא לא הפסיד שדמ:

לח בימי חכמי הגמרא שהיו להם שולחנות קטנים לפני כל אחד ואחד מהמסובין שמה הצריכו חכמים לעקור מלפני מי שאומר ההגדה שמו את השולחן הקטן שלפניו עם המצות המונחות עליו ולהניחם בזוית אחרת כדי שיראו התינוקות וישאלו שמו למה מסירין המצות ועדיין לא אכלנו שמו ועל ידי כן יתעוררו לשאול גם כן שאר השאלות מה נשתנה כו' שמוט כמו שיתבאר שו.

ובדורות האחרונים שכל המסובין אוכלין על שולחן אחד גדול ויש טורח גדול בעקירתו שנא נהגו לעקור הקערה שבה המצות מלפני בעל הבית האומר ההגדה ולהניחו בסוף השולחן שנב כאלו כבר אכלו כדי שישאלו התינוקות שנב.

ועכשיו אין נוהגין אפילו בעקירת הקערה לפי שהתינוקות יודעין שעיקר האכילה לא תהיה ממצות אלו שבקערה ולפיכך לא ישאלו כלום כשיסירן מעל השולחן שנב:

לט אחר כך שנה צריך למזוג כוס שני שנו ואין צריך שטיפה והדחה שנו שהרי שטפו והדיחו קודם הקידוש שנח:

מ ואף על פי שאין צריך לאחוז הכוס בידו עד שיגיע ללפיכך כמו שיתבאר שנט אף על פי כן צריך למזוג מיד קודם התחלת אמירת ההגדה שס כדי שישאלו התינוקות למה שותין כוס שני קודם הסעודה שס שאין דרך לשתות כן בכל ימות השנה ועל ידי כך יתעוררו לשאול גם כן שאר השאלות מה נשתנה וכו' שסב לקיים לבניו מה שנאמר שסג כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחוקים והמשפטים וגו' ואמרת לבנך עבדים היינו וכו'.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ואם אין דעת בבן לשאול הרי אביו חייב ללמדו לשאול מה נשתנה כו' **שסד** ואם אין לו בן הרי אשתו חייבת לשאול אותו **שסה** ואם אין לו אשה הוא שואל את עצמו מה נשתנה כו' **שסו** ואפילו אם מסובין שני תלמידי חכמים הבקיאים בהלכות פסח שואל אחד מהם את חברו מה נשתנה כו' **שסז**.

ואחר כך מתחילין שניהם **שסח** עבדים היינו ואין השני צריך לומר מה נשתנה **שסט** וכן כשהבן או האשה שואלין אותו אין הוא צריך לומר מה נשתנה אלא מתחיל עבדים היינו **שע**:

מא צריך לומר אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת **שעא** אבל אין לומר אין אנו חייבים לטבל אפילו פעם אחת **שעב** לפי שאיך יאמר הלילה הזה שתי פעמים שיהיה משמע שחייבים להטביל שתי פעמים ובאמת אין מטבילין מחמת חיוב אלא פעם אחת דהיינו המרור שמטבילין בחרוסת **שעג** אבל טיבול הראשון אינו מחמת חיוב אלא כדי להתמיה התינוקות **שעד**:

מב ולפי דעתו של בן אביו מלמדו **שעה** התשובה על שאלותיו דהיינו אמירת ההגדה שהיא מצות עשה מן התורה אפילו אם לא שאל אותו הבן כלום **שעו** שנאמר **שעז** והגדת לבנך ביום ההוא וגו' ולפיכך צריך לומר ההגדה בלשון שמבינים הקטנים והנשים **שעח** או יפרש להם הענין לפי דעתם אם הם מבינים הרבה יפרש להם הכל **שעט**:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 13

מג ועיקר נוסח ההגדה שתקנו חכמים חובה על הכל הוא מתחילת עבדים היינו **שפ** עד הרי זה משובח ואחר כך **שפא** מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו כו' **שפב** עד סוף דרוש **שפג** פרשת ארמי אובד אבי **שפד** ואח"כ פסח שהיו אוכלין כו' מצה זו כו' **שפה** בכל דור ודור כו' ואותנו הוציא משם כו' **שפו** לפיכך כו' עד ברוך אתה ה' גאל ישראל **שפז** ושאר כל נוסח ההגדה הוא מנהג שנהגו כל ישראל מדורות הראשונים **שפח**:

מד בזמן שהיו מסירין השולחן או הקערה מלפני האומר הגדה **שפט** היו צריכים להחזירן לפניו **שצ** כשמתחיל עבדים היינו **שצא** לפי שצריך לומר ההגדה על מצה **שצב** ומרור וחרוסת ושני תבשילין כמו שנתבאר למעלה **שצג** ולכן יש ליזהר שתהא המצה מגולה קצת **שצד** עד שיגיע לפיכך **שצה** שאז נוהגין להגביה כל אחד כוסו **שצו** ולאחוז בידו **שצז** עד שחותם גאל ישראל **שצח** ולפיכך נכון לכסות המצות שלא יראה הפת בושתו **שצט** כשנוטלין הכוס **ת**.

וכן כשאומר והיא שעמדה כו' יש נוהגין **תא** לאחוז הכוס ביד **תב** עד והקב"ה מצילנו מידם נכון גם כן שתהא המצה מכוסה **תג** עד שיעמיד הכוס על השולחן ואז יגלנה **תד**:

מה כשיגיע למצה זו שאנו אוכלין כו' **תה** צריך להגביה המצה **תי** להראותה להמסובין שתחבב המצוה עליהם **תו** ויש להגביה האמצעית הפרוסה שהיא נקראת לחם עוני **תח** ובה הוא יוצא ידי חובתו כמו שנתבאר למעלה **תט** וכן כשיגיע למרור זה **תי** צריך להגביה המרור **תיא** להראותו למסובין **תיב** אבל כשיאמר פסח (זה **תיג**) שהיו אבותינו כו' **תיד** לא יגביה התבשיל שבקערה שהוא זכר לפסח **תטו** שלא יהא נראה כאלו הקדישו לכך **תטז**:

מו ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה **תיו** צריך לומר הנו"ן של ונאמר בסגו"ל **תיח** ויהיה פירושו שכבר אמרו לפניו משה וישראל בצאתם ממצרים **תיט** שירה חדשה דהיינו שירת הים **תכ** וגם יש אומרים **תכא** שמשה וישראל אמרו את ההלל **תכב** אבל לא יאמר הנו"ן בחולם יהיה פירושו על גאולה העתידה אם כן היה צריך לומר ונאמר לפניו שיר חדש **תכג** בלשון זכר שכך אמרו במדרש **תכד** כל השירות נקראת שירה לשון נקבה כי תשועתם כיוולדת שהמליטה זכר **תכה** ונפטרה מצער הלידה ואח"כ חוזרת ויוולדת בצער כך כל הגאולות היו אחריהן גליות וצרות אבל גאולה אחרונה לא תהיה אחריה צרה כלל לכך נאמר **תכו** שירו לה' שיר חדש לשון זכר ולפיכך צריך לומר בברכת אשר גאלנו ונודה לך שיר חדש ולא יאמר שירה חדשה **תכז**:

מז אין מברכין על ההלל שקורין בלילה זה **תכח** לפי שאין קורין אותה בפעם אחד אלא קורין מקצתו לפני הסעודה ומקצתו לאחר ברכת המזון **תכט**:

מח אף על פי שקריאת ההלל היא מעומד כמו שנתבאר בסי' ת"כ **תל** מכל מקום ההלל שבלילה זה קורין אפילו מיושב לפי שכל מעשי לילה זה הוא דרך חירות **תלא** לפיכך אין

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

מטריחין אותו לעמוד^{תלב} ומכל מקום לא יקרא ההלל וההגדה כשהוא מוטה על צדו אלא ישב באימה וביראה^{תלג} עיין סי' ס"ג^{תלד}:

מט בברכת אשר גאלנו צריך לומר מן הזבחים ואח"כ מן הפסחים לפי שהזבח היא החגיגה הנאכלת בלילה זה קודם אכילת הפסח כדי שיהיה הפסח נאכל על השובע^{תלה} וכשחל פסח במוצאי שבת יש מדקדקין^{תלו} לומר מן הפסחים ומן הזבחים שהרי אין חגיגה נאכלת בלילה זה כמו שנתבאר למעלה^{תלז} והזבחים הם החגיגה ושלמי שמחה שמקריבין למחר ביום^{תלח}.

ויש שאין מדקדקין בכך^{תלט} ואומרים הכל נוסח אחד שהרי אנו מבקשים^{תמ} שיגיענו ה' למועדים הבאים ששים בעבודתו ושם נאכל לשנה הבאה כשלא יהיה פסח במוצאי שבת מן הזבחים מתחילה דהיינו מחגיגה שנאכלת בלילה זה ואח"כ מן הפסחים ואפילו אם על פי חשבון הקביעות המסור בידינו יהיה פסח הבא במוצאי שבת מכל מקום כשיבנה בית המקדש יקדשו על פי הראייה^{תמא} ואפשר שלא יהיה במוצאי שבת:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 14

ג נוהגין לזרוק מעט מן הכוס כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן וכן כשמזכיר המכות בשמותן בפרט וכן כשמזכירן בכלל דהיינו דצ"ך עד"ש באח"ב ^{תמב} סך הכל י"ו פעמים ^{תמג} כנגד חרבו של הקב"ה שנקראת יוה"ך והוא מלאך הממונה על הנקמה ^{תמד}:

גא ונוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבעו ^{תמה} הסמוך לגודל שהוא נקרא אצבע סתם ^{תמו} רמז על מה שכתוב ^{תמוז} אצבע אלהים היא ^{תמה} ויש נוהגין ^{תמט} לזרוק באצבע הנקרא קמיצה לפי שבאצבע זו הכה הקב"ה למצרים ^{תנ} ויש נוהגין ^{תנא} מטעם הידוע להם לזרוק מן הכוס עצמו שלא על ידי אצבע:

גב סומא חייב בקריאת ההגדה או בשמיעתה ^{תנב} מן התורה ^{תנג} ולפיכך הוא מוציא הרבים ידי חובתן ^{תנד} אף אם הוא סומא מעת הולדו ^{תנה}:

גג מעשה באחד שהיה תפוס בידי נכרים ולא ידע באמירת ההגדה בעל פה והיה לו חומש ואמר כל הפרשיות של יציאת מצרים ^{תנו}:

תעד על כוס שני אין מברכין ובו ג' סעיפים:

א יש נוהגין^א שלא לברך בורא פרי הגפן על כוס שני לפי שנפטר בבורא פרי הגפן שבירך על כוס ראשון וכן לא יברך על כוס רביעי לפי שנפטר במה שבירך על כוס שלישי ואף על פי שהפסיק הרבה בינתיים באמירת ההגדה והלל כיון שאין כאן היסח הדעת משתיה שהרי כשבירך על כוס ראשון היה יודע שישתה עוד כוס שני וכן כשבירך על כוס שלישי היה יודע שישתה עוד כוס רביעי וגם בשעת אמירת ההגדה לא הסיח דעתו משתיה שהרי אם היה רוצה היה יכול לשתות באמצע ההגדה מעיקר הדין^ב ואף בין שלישי לרביעי שאסור לשתות^ג מכל מקום כיון שהכוס עומד לפניו ודעתו לשתות ממנו כשיסיים ההגדה הרי לא הסיח דעתו משתיה ולפיכך אין צריך לחזור ולברך על השתיה^ד.

ומה שצריך לברך על כוס שלישי של ברכת המזון אף על פי [ש]כשבירך על כוס ראשון היה בדעתו לשתות עוד ג' כוסות הטעם הוא לפי שברכת המזון הוא גמר וסילוק על הסעודה שאכל הרי זו חשובה כהפסק והיסח הדעת משתיה^ה כיון שבשעת ברכת המזון אי אפשר לו לשתות שאי אפשר לשתות ולדבר כאחד^ו אבל אמירת ההגדה וההלל אף על פי שגם כן אי אפשר לו לשתות ולדבר כאחד אף על פי כן אינה חשובה הפסק והיסח הדעת משתיה שאמירה זו אינה גמר וסילוק על מה שקודם לכן (עיין סימן קע"ח^ז):

ב ובמדינות אלו נוהגין לברך גם על כוס שני ורביעי^ח לפי שד' כוסות אלו תקנו חכמים לשתותם דרך חירות וכל אחד ואחד הוא חירות ומצוה בפני עצמה^ט ולפיכך אינן מצטרפין זה עם זה להפטר בברכה אחת^י אלא צריך לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ג וכל זה לענין ברכה ראשונה אבל ברכה האחרונה על היין אין לברך אחר שום כוס כי אם אחר כוס האחרון^א ואפילו להאומרים^ב שההלל וההגדה חשובים הפסק לענין ברכה ראשונה מכל מקום לענין ברכה אחרונה אינן חשובים הפסק^ג וכל הכוסות נפטרין בברכה אחרונה שיברך אחר כוס האחרון.

ואפילו ברכת המזון שהוא גמר וסילוק על הסעודה וחשוב כהפסק והיסח הדעת לענין ברכה ראשונה^ד מכל מקום לענין ברכה אחרונה אין היסח הדעת מזקיק לברך ברכה אחרונה מיד אחר האכילה או השתיה שהסיח דעתו ממנה אלא יכול להמתין עד שיהא נמלך לחזור ולאכול או לשתות ויברך אחר אותה האכילה או שתיה ויפטור גם את זו כמו שנתבאר בסי' קע"ט^ו:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 15

תעה יתר דיני הסדר ובו ל"ג סעיפים:

א אף על פי שנטל ידיו לצורך טיבול הירקות^א אף על פי כן צריך לחזור וליטול ידיו לסעודה^ב ולברך על נטילת ידים^ג אחר גמר ההגדה וההלל לפי שבשעת אמירת ההגדה וההלל הסיח דעתו משמירת ידיו ויש לחוש שמא נגע^ד במקום הטינופת^ה שהידים עסקניות הן:

ב ואף אם בשעת אמירת ההגדה וההלל לא הסיח דעתו משמירת ידיו אף על פי כן צריך לחזור וליטול ידיו לסעודה^א בלא ברכה לפי כשנטל ידיו לצורך טיבול הירקות לא היה בדעתו שתעלה לו נטילה זו לסעודה וכל הנוטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה אין נטילה זו עולה לו לאכול לחם אם לא היה דעתו לכך בשעת נטילה כמו שנתבאר בס' קנ"ח^א.

ואם כשנטל ידיו לטיבול הירקות היה דעתו שתעלה לו נטילה זו גם לסעודה אין צריך לחזור וליטול לסעודה אם לא הסיח דעתו משמירת ידיו בשעת אמירת הגדה וההלל^א ומכל מקום לכתחלה אין נכון לעשות כן כמו שנתבאר בסימן קס"ד:

ג אעפ"י שבכל יו"ט חייב האדם לבצוע על לחם משנה כמו שיתבאר בסימן תקכ"ט^א מכל מקום בליל פסח יש אומרים^ב שאין צריך כי אם אחת ומחצה לפי שמה שדרשו חכמים^ג ממה שכתוב^ד לחם עני חסר וא"ו שתהא המצה פרוסה כדרכו של עני לא דרשו אלא לגרוע מלחם משנה שאחת מהם לא תהיה שלימה^ה ויש אומרים^ו שלא דרשו אלא להוסיף על לחם משנה שמלבד ב' מצות שלימות שצריך לבצוע עליהן כמו בשאר יום טוב צריך להיות עוד פרוסה אחת משום לחם עני^ז וכן המנהג פשוט^ח ואין לשנות אלא בשעת הדחק^ט כמו שיתבאר בס' תפ"ב^א:

ד וצריך שיאחזו שתי השלימות בידו^א בשעת ברכת המוציא^ב והפרוסה תהיה בין שתי השלימות^ג ולא יניח הפרוסה מלמעלה לפי שבתחלה צריך לברך המוציא ואח"כ על אכילת מצה^ד וברכת המוציא היא על השלימה וברכת על אכילת מצה היא על הפרוסה^ה שהיא לחם עני ואם הפרוסה תהיה מלמעלה יצטרך לעבור על המצות כשיברך המוציא בתחלה^ו:

ה ולאחר שגמר ברכת המוציא יש להשמיט השלישית השלימה מן ידו ויאחזו בפרוסה מלמטה ובהעליונה מלמעלה ויברך^א על^ב אכילת מצה אבל לא ישמיט מידו מצה השלימה העליונה קודם ברכת על אכילת מצה^ג ואין צריך לומר שלא יבצע ממנה כלום עד לאחר גמר ברכת על אכילת מצה^ד לפי שיש אומרים^ה שברכת המוציא היא על הפרוסה שהיא לחם עני וברכת על אכילת מצה היא על השלימה לפיכך טוב לצאת ידי שניהם^ו ולברך בתחלה שתי ברכות אלו ואחר כך יבצע כזית מהעליונה השלימה וכזית מהפרוסה^ז.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ואף על פי שבשביל ברכת המוציא בלבד אין צריך לבצוע כזית מעיקר הדין אלא אפילו כל שהוא יכול לברך המוציא^{לד} מכל מקום כיון שבשביל ברכת אכילת מצה צריך לבצוע כזית שעל פחות מכזית אינו יכול לברך שאינו יוצא ידי חובתו בפחות מכזית^{לה} ואם כן להאומרים שברכת על אכילת מצה היא על השלימה העליונה צריך לבצוע ממנה כזית ולסברא הראשונה^{לו} (שהיא עיקר^{לז}) שברכת על אכילת מצה היא על הפרוסה צריך לבצוע כזית מן הפרוסה לפיכך לצאת ידי שניהם צריך לבצוע כזית מזו וכזית מזו^{לח}:

ו ושני כזית אלו צריך לאכלם ביחד^{לט} דהיינו שיכניסם לפיו בבת אחת^מ שאם יאכל מתחלה את הכזית של המוציא דהיינו של השלימה ואחר כך יאכל הכזית של אכילת מצה דהיינו של הפרוסה יהיה מפסיק בין ברכת על אכילת מצה לאכילת כזית מהפרוסה באכילת מצה כזית מהשלימה וכן להאומר שברכת המוציא היא על הפרוסה אם יאכל מתחלה הכזית מהפרוסה ואח"כ הכזית מהשלימה הרי הוא מפסיק בין ברכת אכילת מצה לאכילת כזית מהשלימה^{מא} לפיכך יכניסם לפיו בבת אחת אבל אין צריך לבולעם בבת אחת אלא ירסקם בפיו ויבלע בתחלה כזית אחד כולו בבת אחת ואח"כ יבלע כזית השני בבת אחת^{מב}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 16

ז ואם אינו יכול לרסק בפיו שני הזיתים ביחד יאכל בתחלה הכזית של המוציא דהיינו של השלימה לפי סברא הראשונה (שהיא עיקר^{מג}) ואח"כ הכזית של אכילת מצה^{מד} ואין אכילת הכזית של המוציא חשוב הפסק בדיעבד בין ברכת על אכילת מצה לאכילת כזית מהפרוסה כיון שהוא לצורך אותו כזית^{מה} דהיינו לצורך ברכת המוציא שצריך לברך גם על אותו כזית של הפרוסה^{מו}:

ח וכל זה לכתחלה^{מז} אבל בדיעבד אפילו לא אכל אלא כזית אחד בלבד בין מהשלימה בין מהפרוסה ואפילו אכל בזה אחר זה באכילות הרבה אם אין מתחלת אכילה ראשונה^{מח} עד סוף^{מט} אכילה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס דהיינו ג' ביצים^נ (עיין סי' תרי"ב^{נא}) יצא ואפילו השיח הרבה באמצע הכזית בין אכילה לאכילה אין צריך לחזור ולברך על אכילת מצה ואין צריך לומר המוציא כיון שלא השיח בין ברכה לתחלת האכילה (עיין סי' תל"ב^{נב}):

ט כשאוכל בתחלה הכזית של המוציא ואח"כ הכזית של אכילת מצה צריך להסב גם באכילת כזית של המוציא^{נג} דהיינו כזית של השלימה (כדי לצאת גם להאומרים שהכזית של השלימה עליו הוא מברך על אכילת מצה ובו הוא יוצא ידי חובתו ואינו יוצא אלא בהסיבה^{נד} ואף על פי שלדבריהם צריך לאכול תחלה הכזית של הפרוסה^{נה} דהיינו של המוציא^{נו} ואח"כ כזית של השלימה מכל מקום אם היפך אין בכאן איסור גמור אף לפי דבריהם אלא שלכתחלה^{ני} נכון הדבר להקדים הכזית של הפרוסה לפי דבריהם שברכת המוציא שמברך בתחלה היא על הפרוסה אבל העיקר הוא כסברא הראשונה שברכת המוציא שמברך בתחלה היא על השלימה ולפיכך צריך להניח הפרוסה תחת השלימה קודם הבציעה שלא יצטרך לעבור על המצות כמו שנתבאר למעלה^{נז} ולכן אוכל בתחלה הכזית מהשלימה ואין אנו חוששין לסברא האחרונה אלא בדבר שאין בו חשש אף לפי סברא הראשונה כגון לאכול כזית שלם מהשלימה בהסיבה^{נט}):

י יש נוהגין לטבל במלח^ס את הכזית של המוציא ושל אכילת מצה ובמדינות אלו אין נוהגין כן^{סא} לפי שפת נקיה אין צריך מלח^{סב} כמו שנתבאר בסי' קס"ז^{סג} ואף שבשאר ימות הפסח מטבילין המצה במלח אף שהיא נקיה^{סד} מכל מקום בב' לילות אלו של פסח אין נוהגין כן מפני חיבוב מצה^{סה} לצאת ידי חובתו במצה שאין עמה תערובת טעם אחר כלל אבל מעיקר הדין אין לחוש לזה^{סו} (אבל לטבל המצה במשקין יש למנוע מעיקר הדין^{סז} כמו שנתבאר בסי' תס"א^{סח}):

יא אחר שאכל הכזית של אכילת מצה יקח^{סט} מיד^ע כזית מרור וישקענו כולו בחרוסת^{עז} כדי להמית את הקפא^{עב} (פירוש^{עג} מין תולעת יש במרור והוא מת על ידי החרוסת) שבמרור שלא יזיקנו ועכשיו אין נוהגין לשקעו כולו אלא בטיבול מקצתו^{עז} ויש שמיישבין המנהג

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

לפי שקפא זה אינו מצוי בינינו^{עה} ואין מטבילין בחרוסת אלא משום מצוה^{עו} שהוא זכר לטיט^{עז} ואף על פי כן אין מברכין עליו לפי שהוא טפל למרור^{עח} ונפטר בברכת המרור^{עט}:

יב ואחר שטבלו בחרוסת יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור^פ ולא יברך קודם הטיבול לפי שיש לתכוף הברכה לעשיית המצוה דהיינו האכילה בכל מה שאפשר^{פא} וכשהוא מטבלו בחרוסת יזהר להוציאו מיד ולא ישהנו בתוכו שמא יתבטל טעם מרירתו^{פב} על ידי הקיוהא שבחרוסת^{פג} ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו מיד לאחר הטיבול^{פד}:

יג אף על פי שאין צריך להסב באכילת מרור^{פה} מטעם שנתבאר בסי' תע"ב^{פו} מכל מקום אם רצה להסב רשאי^{פי}:

יד אף על פי שבמצה צריך לבלוע כל הכזית בבת אחת לכתחלה^{פח} מכל מקום במרור אם קשה עליו לבלוע כזית בבת אחת^{פט} יש לסמוך על מי שאומר^צ שאין צריך לבלוע כל הכזית בבת אחת אלא יכול לבולעו מעט מעט ובלבד שלא ישהה מתחלה ועד סוף יותר מכדי אכילת פרס:

טו מצות מרור מן התורה אינה אלא בזמן שהפסח נאכל שנאמר^{צא} על מצות ומרורים יאכלוהו אבל בזמן הזה אינו אלא מדברי סופרים^{צב} שתיקנו זכר למקדש^{צג} אבל חיוב אכילת מצה בלילה הראשון אף בזמן הזה הוא מן התורה^{צד} שנאמר^{צה} בערב תאכלו מצות ולא הוזכר שם פסח:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 17

טז לפיכך אם כרך אדם כזית מצה וכזית מרור^{צו} ולעסן יחד^{צז} ואכלן בזמן הזה לא יצא ידי חובתו שהמרור שהוא מדברי סופרים מבטל את טעם המצה שהיא מן התורה^{צח} אבל בזמן שבית המקדש קיים שהמרור הוא גם כן מן התורה יצא ידי חובת מצה וידי חובת מרור^{צט} לפי שמצות של תורה אינן מבטלות זו את זו^ק ששקולין הן כאחת שכולן קיום מצותיו של הקב"ה הן^{קא} ולא עוד אלא שלפי דעת הלל הזקן^{קב} אין אדם יוצא ידי חובתו מן התורה אלא אם כן כורך כזית פסח וכזית מרור וכזית מצה^{קג} ואוכלן ביחד לקיים מה שנאמר^{קד} על מצות ומרורים יאכלוהו:

יז ואף בזמן הזה שמרור אינו אלא מדברי סופרים ומצה היא מן התורה ואם כרכן ביחד ואכלן אינו יוצא ידי חובתו אף לפי דעת הלל שהמרור מבטל את טעם המצה ואם כן חייב הוא לאכול כזית מצה בלבד בלא מרור לצאת ידי חובת מצה מן התורה מכל מקום אינו יוצא ידי חובת מרור לפי דעת הלל אלא אם כן נוטל עוד כזית מצה וכורכו עם כזית מרור ואוכלן ביחד^{קה} שהרי מרור בזמן הזה תקנוהו חכמים זכר למקדש^{קו} שהיה אז חיובו מן התורה ובזמן שבית המקדש קיים אינו יוצא ידי חובת מרור מן התורה לפי דעת הלל אלא אם כן כורכו עם המצה לפיכך גם עכשיו צריך לכורכו עם מצה^{קי}:

יח ולפי שחולקין עליו חביריו על הלל ואומרים שאין צריך לכורכם כלל^{קיב} לא מן התורה בזמן שבית המקדש קיים ולא מדברי סופרים בזמן הזה ולפי דבריהם אם אוכל בתחלה כזית מצה בלבד ואח"כ אוכל כזית מרור בכריכה עם כזית מצה לא יצא ידי חובת מרור לפי שכזית מצה שבכריכה היא רשות ואין בה שום מצוה לפי דבריהם והרי הוא מבטל את טעם המרור שבכריכה כשלועסן יחד אבל לפי דעת הלל שהמצה שבכריכה היא חובה מדברי סופרים אינה מבטלת את טעם המרור שהוא גם כן חובה מדברי סופרים והן זה כזה ואינן מבטלין זה את זה^{קיט}.

וכיון שלא נפסקה הלכה לא כהלל ולא כחבריו לפיכך לצאת ידי שניהם צריך אדם שיאכל כזית מצה בלבד בלא מרור ויברך על אכילת מצה^{קי} שבכזית זה הוא יוצא ידי חובתו מן התורה אף לפי דעת הלל^{קיב} ואח"כ צריך שיאכל כזית מרור בלבד בלא מצה ויברך על אכילת מרור^{קיג} שבכזית זה הוא יוצא ידי חובת מרור לפי דברי חבריו ואח"כ יכרוך כזית מצה^{קיג} וכזית מרור ויאכלן ביחד זכר למקדש כהלל^{קיד} ולא יברך על כריכה זו^{קטו} לא ברכת המצה ולא ברכת המרור שמא הלכה כחבריו ואין בכריכה זו שום מצוה ואף לפי דעת הלל הוא יוצא בברכת המצה והמרור שבירך כבר^{קטז} ולכן צריך ליזהר שלא להשיח בדבר שאינו מענין הסעודה משבירך על אכילת מצה עד שיאכל כריכה זו כדי שתעלה ברכה זו וברכת המרור גם לכריכה זו^{קיז} לפי דעת הלל ואם עבר ושח אין צריך לחזור ולברך על כריכה זו^{קיח} שמא הלכה כחביריו^{קיט}.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

אבל אם עבר ושח בין הברכה להתחלת אכילת המצה או המרור צריך לחזור ולברך אם שח בדבר שאינו מענין הסעודה ואפילו בדבר שהוא מענין הסעודה אין להשיח לכתחלה בין הברכה להתחלת האכילה^{קכ}.

ויש נזהרין בזה שלא להשיח בדבר שאינו מענין הסעודה משבירך על אכילת מצה עד שיאכל האפיקומן כדי שתעלה ברכה זו גם לאכילת אפיקומן^{קכא} וחומרא יתירא היא^{קכב}.

נוהגין במדינות אלו לומר קודם אכילת כריכה זו כן עשה הלל בזמן שבית המקדש קיים^{קכג} היה כורך מצה ומרור כו' ואין מזכירין פסח^{קכד} אף שהלל היה כורך גם כזית פסח בכריכה זו^{קכה} מכל מקום כיון שאנו אומרים כן עשה ואנו אין לנו פסח לפיכך אין מזכירין אותו^{קכו} ומכל מקום המזכיר לא הפסיד^{קכז}:

יש המרור של כריכה זו אין צריך לטובלו בחרוסת^{קכח} שכבר קיים מצות חרוסת בטיבול מרור ראשון וגם אין לחוש לקפא שבמרור זה שאוכלו עם מצה בכריכה^{קכט} ויש חולקין על זה ואומרים^{קל} שצריך לטובלו בחרוסת שהרי כריכה זו היא זכר למקדש כהלל והלל היה מקיים מצות חרוסת במרור זה שבכריכה^{קלא} שהרי לא היה אוכל מרור כלל קודם כריכה זו^{קלב} והמנהג במדינות אלו כסברא הראשונה^{קלג} אבל העיקר הוא כסברא השניה^{קלד}:

כ כריכה זו יש אומרים^{קלה} שאין צריך הסיבה כיון שאוכלין בה מרור ומרור אין צריך הסיבה^{קלו} ויש אומרים^{קלז} שצריכה הסיבה כיון שמצה צריכה הסיבה ואף שכבר אכל מצה בהסיבה מכל מקום כריכה זו היא זכר למקדש כהלל והלל לא היה אוכל מצה קודם כריכה זו ובמצה שבכריכה זו הוא יוצא ידי חובתו והיה צריך להסב באכילתה לפיכך גם אנחנו צריכים להסב^{קלח} וכן עיקר^{קלט} כמו שנתבאר בסימן תע"ב^{קמ} ומכל מקום בדיעבד ששכח ואכל בלא הסיבה יש לסמוך על סברא הראשונה ואין צריך לחזור ולאכול בהסיבה^{קמא}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 18

כא המצה והמרור שבכריכה זו צריך לבלוע אותה בבת אחת ^{קמב} ולכתחלה יזהר לבלוע כל הכזית מצה בבת אחת עם כל הכזית מרור כשהן מרוסקים בפיו ^{קמג} אלא אם כן קשה עליו ^{קמד} לבלוע ב' הזיתים בבת אחת שאז יכול לבלוע מעט מכזית זה ומעט מכזית זה בבת אחת ואח"כ יחזור ויבלע מעט מכזית זה ומעט מכזית זה בבת אחת עד שיאכל כל השני זיתים:

כב מי שאין לו שום ירקות לאכול בטיבול קודם אמירת ההגדה כי אם מיני ירקות שיוצאים בהם ידי חובת מרור יברך עליהם על אכילת מרור כשמטבילם בחומץ או במי מלח קודם אמירת ההגדה ^{קמה} ואין צריך לאכול מהם כזית ^{קמו} ואח"כ אחר שאכל הכזית של אכילת מצה ^{קמז} יטביל כזית מרור בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה ^{קמח} שאי אפשר לו לברך על אכילה זו אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור כיון שכבר אכל ממנו קודם לכן ^{קמט} ואף שמפסיק הרבה בין ברכת על אכילת מרור להכזית מרור שאוכל אחר המצה אין בכך כלום כיון שמיד אחר הברכה טעם מעט מהמרור ^{קנ} הרי התחיל במצוה ואין כאן הפסק בין הברכה לתחילת עשיית המצוה ^{קנא}.

ומכל מקום אפילו אכל כזית מרור או יותר בטיבול שקודם אמירת ההגדה אף על פי כן צריך לחזור ולאכול כזית אחר אכילת מצה לפי שהאכילה הראשונה אינה אלא כדי להתמיה התינוקות ^{קנב} ובאכילה השניה הוא שיוצא ידי חובת מרור שכך היא המצוה לכתחלה שלא לצאת ידי חובת מרור קודם שיצא ידי חובת מצה שנאמר ^{קנג} על מצות ומרורים ^{קנד}:

כג וכשאוכל מהמרור קודם אמירת ההגדה יברך עליו בורא פרי האדמה קודם ברכת על אכילת מרור ^{קנה} אם הוא ראוי לאכילה כשהוא חי כגון חזרת וכיוצא בה אבל אם אינו ראוי לאכילה כלל כשהוא חי כגון התמכא (שקורין קרין) וכיוצא בו אינו מברך עליו כי אם ברכת על אכילת מרור ^{קנו}:

כד וכל זה כשאי אפשר לו למצוא שאר ירקות אבל אם אפשר למוצאם טוב לחזור אחריהם ^{קנז} שלא יצטרך לברך על אכילת מרור כשמטבלו קודם אמירת ההגדה שיש מי שאומר ^{קנח} שאין נכון לעשות כן (ועיין ביו"ד סי' רצ"ו ^{קנט} מה הם המיני ירקות):

כה בלע מצה ^{קס} ולא לעסה ^{קסא} יצא אף על פי שלא הרגיש טעם מצה בפיו ^{קסב} דכיון שנהנה גרונו ממנה ^{קסג} הרי זו נקראת אכילה ^{קסד} אבל לכתחלה צריך ללועסה עד שירגיש טעמה בפיו ^{קסה} אבל אם בלע מרור ^{קסו} ולא לעסו עד שירגיש טעם מרירתו בפיו ^{קסז} לא יצא שהתורה הקפידה למרר פיו של אוכל זכר לומר את חייהם ^{קסח}:

כו בלע מצה ומרור כאחד אף על פי שלא יצא ידי חובת מרור יצא ידי חובת מצה ^{קסט} ולא אמרו שהמרור מבטל את טעם המצה ^{קע} אלא כשלועסן יחד ^{קעא} שאז הוא מרגיש טעמן בפיו

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ולכן מבטל טעם המרור שהוא מדברי סופרים את טעם המצה שהיא מן התורה אבל כשבולען בלי לעיסה שאין מרגיש טעמן כלל אין המרור מבטל את המצה:

כז ואפילו אם המרור כרוך סביב המצה ונמצא שהוא חוצץ בין המצה לבית הבליעה אין בכך כלום **קעב** כיון ששניהם מיני מאכל הרי הן כמין אחד ומין במינו אינו חוצץ **קעג** אבל אם כרך המצה בסיב ובלעה לא יצא **קעד** שהסיב שאינו מין מאכל חוצץ בין המצה לבית הבליעה **קעה** ואין דרך אכילה בכך **קעו**:

כח אכל מצה בלא כוונה שלא נתכוין לצאת ידי חובתו באכילה זו יצא **קעז** ולא אמרו שכל המצות שעשאן שלא במתכוין דהיינו שלא נתכוין לצאת ידי חובתו בעשייה זו לא יצא ידי חובתו אלא במצות שאין בהן הנאת הגוף כלל כגון קריאת שמע (בסי' ס' **קעח**) ותקיעת שופר (בסי' תקפ"ט **קעט**) ונטילת לולב (בסי' תרנ"א **קפ**) וכיוצא בהן שכשלא נתכוין בעשייתן לשם מצוה לא קיים המצוה כלל שאינו אלא כמתעסק בעלמא ואין עשייתו נקראת עשיית מצוה אבל מצות התלויות באכילה כגון פסח מצה ומרור וכיוצא בהן כיון שיש בהן הנאה לגוף אף שלא נתכוין לצאת באכילה זו יצא ידי חובתו **קפא** שהרי על כרחו נהנה הגוף מאכילה והרי זו נקראת אכילה ונמצא שקיים מצות האכילה.

ולפיכך אפילו לא רצה לאכול מצה **קפב** וכפאוהו נכרים או לסטים לאוכלה יצא ידי חובתו באכילה זו **קפג** כיון שבעל כרחו נהנה ממנה גופו:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 19

כט וכל זה כשהוא יודע שלילה זו פסח ושזו היא מצה אלא שאכלה שלא במתכוין או שלא ברצונו אבל אם לא ידע שהלילה פסח ואכל מצה אפילו ברצונו וכן אפילו אם ידע שהלילה פסח אלא שהיה סבור לאכול בשר ונזדמנה לו מצה ואכלה כסבור שזהו בשר לא יצא באכילה זו **קפד**.

אבל אם אכל מרור בענין זה יצא **קפה** לפי שמרור בזמן הזה מדברי סופרים **קפו** וכל מצוה מדברי סופרים אין צריך כונה **קפז** ויש חולקין על זה ואומרים **קפח** שגם המצות מדברי סופרים צריכות כונה לפי שכל מה שתקנו חכמים תקנו כעין של תורה **קפט** וטוב לחוש לדבריהם לחזור ולאכול מרור בכונה בלא ברכה **קצ**:

ל אבל אם אכל בענין זה בליל יו"ט של גליות אף שהוא מדברי סופרים אף על פי כן צריך לחזור ולאכול לדברי הכל שאין לחלק כלל בין יו"ט ראשון לשני בשום דבר שלא יבוא בו לזלזל על ידי כן **קצא**:

לא מי שאכל מצה כשהוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא חייב לאכול אחר שנתרפא לפי שאכילה ראשונה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצות **קצב**:

לב ואין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד **קצג** שנאמר **קצד** בערב תאכלו מצות אבל שאר כל הלילות וכל הימים אינו מוזהר אלא שלא לאכול חמץ **קצה** דהיינו שאם רוצה לאכול פת שנילושה במים יזהר שלא תבא לידי חימוץ אלא יאפנה כשהיא מצה שלא נתחמזה עדיין ועל זה אמרה תורה **קצו** שבעת ימים תאכל מצות כלומר ולא חמץ **קצז** אבל אם לא רצה לאכול כלל פת שנילושה במים אלא שאר מיני מאכלים הרשות בידו **קצח**.

ואף שביו"ט חייב לאכול פת כמו שנתבאר בסי' קפ"ח **קצט** מכל מקום יכול לאכול פת שנילושה במי פירות שהיא מצה עשירה^ר (ועיין סי' תס"ב **ר"א** שבמדינות אלו אין נוהגין במצה עשירה כלל) אבל לחם עוני אין צריך לאכול אלא בלילה הראשון בלבד שנאמר **ר"ב** ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת וגו' הרי יום השביעי הוא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד שהרי היה בכלל שבעת ימים תאכל מצות וכאן יצא יום השביעי מכלל אכילת מצה ללמד שאין חובה לאכול מצה ביום השביעי וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דהיינו שכל השבעת ימים אינו מוזהר לאכול מצה אלא שלא לאכול חמץ על דרך שנתבאר יכול אף בלילה הראשון כן תלמוד לומר בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה^ג.

ומשאכל כזית יצא ידי חובתו מן התורה **ר"ד**:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

לג ואם נאנס ולא אכל מצה בלילה זה אין לו תשלומין בשאר לילות וימים^ה לפיכך כשאוכל מצה בשאר לילות וימים אינו מברך על אכילת מצה^ו אף שלא אכל מצה עדיין מכניסת הפסח ולא בירך עליה^ז:

תעו מנהג אכילת צלי בליל פסח ובו ז' סעיפים:

א מקום שנהגו לאכול בשר צלי בליל פסח אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול^א משום גזירה שמא יאמרו פסח הוא^ב אסור להם לשנות מנהגם ואף בניהם אחריהם אינן רשאין לשנות מנהג אבותיהם^ג ואף מי שבא לדור שם ממקום שנהגו לאכול אסור לו לאכול עיין סי' תס"ח^ד ובמדינות אלו נהגו שלא לאכול^ה:

ב ובכל מקום אסור לאכול בלילה זה גדיים המקולסין^ו (פירוש מקולס הוא לשון מזוין^ז שכרעיו^ח ובני מעיו בשעת צלייתו^ט הן תלוין למעלה מראשו^י או מצדו^{יא} כגבור מזוין שכובע נחושת למעלה מראשו^{יב} וכלי זיינו בצדו^{יג}) דהיינו גדי או כבש צלוי כולו כאחד^{יד} (ראשו על כרעיו ועל קרביו^{טו}) ולא נחסר ממנו שום אבר^{טז} שהרי זה דומה לצליית הפסח^{יז} שהיה נצלה כשהוא שלם כולו כאחד (וכרעיו ובני מעיו תלוין חוצה לו^{יח}) ויהא נראה כאוכל פסח בחוץ^{יט} אבל אם צלה אותו כשהוא מחותך^כ או אפילו כשהוא מחובר אלא שנחתך אבר אחד מגופו קודם הצלייה^{כא} או ששלק בו אבר אחד כשהוא מחובר^{כב} ואח"כ צלה אותו כולו כאחד הואיל ואינו דומה לצליית הפסח הרי זה מותר במקום שנהגו לאכול צלי בלילה זה^{כג}:

ג אפילו בשר עגל ועוף שאין הפסח בא מהם וכן כל דבר הטעון שחיטה אסור לאכול צלי במקום שנהגו שלא לאכול^{כד} לפי שהעולם יטעו בין צלי לצלי^{כה} ויבואו להתיר גם בשר צלוי מכבשים ועזים כיון שהכל מין בשר אבל דבר שאינו טעון שחיטה כגון דגים וביצים מותר לאכלם צלויים^{כו} לפי שאינן דומין כלל לבשר ולא יטעו בהם:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 20

ד צלי קדר^{כו} (פירוש^{כח} שנצלה בקדירה בלא מים ושום משקה אלא מתבשל במוהל היוצא ממנו) אף על פי שאינו דומה לצליית הפסח שהפסח שנצלה בקדירה פסול^{כט} אף על פי כן במקום שנהגו שלא לאכול צלי יש לאוסרו מפני מראית העין שלא יטעו להתיר גם צלי אש ואפילו אם בשלו מתחלה במים ואח"כ עשאו צלי קדר יש לאסור מטעם זה ומכל מקום לצורך חולה קצת יש להקל בזה^ל כי יש מי שמתיר^{לא} צלי קדר אבל אם צלאו אפילו צלי אש ואח"כ בישלו מותר^{לב} לפי שהבישול מבטל את הצליה וכיוצא בזה בפסח פסול^{לג}:

ה יש ליזהר שלא לאכול ולא לשתות בסעודה זו הרבה יותר מדאי^{לד} שלא יאכל האפיקומן באכילה גסה^{לה} דהיינו שאינו תאב כלל לאכול^{לו} שאז אינו עושה [מצוה] מן המובחר שאף שהאפיקומן הוא זכר לפסח והפסח היה נאכל על השובע דהיינו שהוא שבע כבר ולכן אוכלין האפיקומן אחר גמר כל הסעודה כמו שיתבאר בסי' תע"ז^{לז} מכל מקום צריך שיהא לו קצת תאוה לאכול^{לח} אבל כשאינו מתאוה כלל ואוכל הרי זו אכילה גסה ואין זו מצוה מן המובחר אבל מכל מקום יוצא ידי חובתו באכילה זו^{לט}.

אבל אם שבע כל כך עד שנפשו קצה באכילה מרוב שובעו אף שדוחק את עצמו לאכול אינו יוצא ידי חובתו באכילה זו שאכילה גסה כזו אינה נקראת אכילה כלל^מ כמו שיתבאר בסי' תרי"ב^{מא}:

ו נוהגין בקצת מקומות לאכול ביצים בסעודה זכר לאבילות^{מב} חורבן בית המקדש שכשהיה קיים היו מקריבין פסח^{מג} ואוכלין בלילה זה ועכשיו אין לנו פסח^{מד} לכן מתאבלין עכשיו על זה^{מה} ומזה הטעם אוכלין ביצים גם בלילה השני^{מו}:

ז יש נוהגין שלא לאכול בלילה זה שום טיבול רק שני טיבולים אלו^{מז} דהיינו טיבול הראשון שקודם אמירת ההגדה וטיבול המרור בחרוסת כדי שיהא ניכר^{מח} ששני טיבולים אלו הם לשם מצוה:

תעז דיני אכילת האפיקומן ובו י"א סעיפים:

א בזמן שבית המקדש היה קיים היו אוכלין הפסח בסוף כל הסעודה^א כדי שיהיה נאכל על השובע^ב דהיינו שהפסח יהא גמר כל השביעה^ג כדי שיהיו נהנין באכילתו ותחשב להם^ד שאכילת כל הקדשים^ה צריך להיות דרך חשיבות וגדולה שנאמר^ו קדשי בני ישראל לך נתתם למשחה כלומר לגדולה^ז וחשיבות כדרך שהמלכים^ח והגדולים אוכלים:

ב ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן^ט כלומר שלא יהיו נפטרין מאכילת הפסח באפיקומן^י (פירוש אפיקומן כלומר הוציאו והביאו מזונות ומאכלים על השולחן^{יא}) דהיינו שלאחר

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

אכילת הפסח לא יאכלו שום מין מזון ומאכל בעולם^{יב} שלא יעבור טעם הפסח מפיו^{יג} על ידי טעם אותו מאכל:

ג ועכשיו שאין לנו פסח צריך כל אחד^{יד} לאכול כזית^{טו} [מצה] זכר לפסח^{טז} מלבד המצה שאכל לשם אכילת מצה וצריך לאכול כזית זה לאחר גמר כל הסעודה כמו הפסח^{יז} ולא יאכל אחריו שום מאכל^{יח} כמו אחר הפסח^{יט} וכזית זה נקרא אפיקומן^כ.

ולכתחלה טוב לאכול שני זיתים^{כא} אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עם הפסח^{כב} ואם קשה עליו לאכול שני כזיתים על כל פנים לא יפחות מכזית^{כג}:

ד האפיקומן צריך לאכול בהסיבה^{כד} ויש אומרים^{כה} שאין צריך ויש לסמוך על דבריהם לענין דיעבד^{כו} שאם שכח ואכלו בלא הסיבה אין צריך לחזור ולאכול:

ה יש נוהגין ליטול האפיקומן כרוך במטפחת ומשלשלין אותו לאחוריהם על כתפיהם והולכין בבית כד' אמות ואומרים כך היו אבותינו הולכין משארותם צרורות בשמלותם על שכמם^{כז} ואח"כ אוכלין אותו ובמדינות אלו אין נוהגין כן^{כח} אלא מוציאים אותו מתחת המפה שהצניעוהו שם ואוכלין אותו^{כט}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 21

ו צריך ליזהר לאכול האפיקומן קודם חצות לילה^ל כמו הפסח שלא היה נאכל אלא עד חצות^{לא} ולכתחלה טוב להקדים את עצמו לגמור את ההלל שאחר ברכת המזון קודם חצות^{לב}.

ז אם שכח לאכול אפיקומן ונזכר לאחר שנטל מים אחרונים או לאחר שאמר הב לך וניברך אף על פי שכבר הסיח דעתו מהאכילה וכשנמלך לאכול עוד צריך הוא לברך ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול כמו שנתבאר בסימן קע"ט^{לג} מכל מקום האפיקומן יאכל בלא המוציא^{לד} לפי שאין האפיקומן תלוי בדעתו כלל שבעל כרחו חייב לאכול לפיכך אף אם הסיח דעתו מהאכילה אין בכך כלום כיון שאין הדבר תלוי בדעתו^{לה} ויזהר ליטול ידיו בלא ברכה קודם אכילת האפיקומן כמו שנתבאר בסימן קע"ט^{לו}.

ח ואם לא נזכר עד לאחר שבירך ברכת המזון קודם שבירך בורא פרי הגפן על הכוס יטול ידיו (ויברך על נטילת ידיים^{לז}) ויברך המוציא על האפיקומן^{לח} ויברך ברכת המזון ואח"כ יברך בורא פרי הגפן על הכוס^{לט}.

ואם לא נזכר עד לאחר שבירך על הכוס ישתנו ויטול ידיו ויברך המוציא על האפיקומן ואח"כ ברכת המזון בלא כוס^מ שלא היא כמוסיף על מנין הכוסות שתקנו חכמים^{מא} (וטוב שימזוג כוס קודם ברכת המזון ולא ישתנו מיד אחר ברכת המזון אלא יגמור עליו ההלל וההגדה ואח"כ ישתנו^{מב}) ואף שיש אומרים^{מג} שכל ברכת המזון טעונה כוס לשתותו מיד אחר ברכת המזון^{מד} מכל מקום הרי עכשיו אין אנו נזהרין בכך כל ימות השנה ואנו מברכין לפעמים ברכת המזון בלא כוס לפי שאנו סומכין על האומרים^{מה} שברכת המזון אינה טעונה כוס כמו שנתבאר בסי' קפ"ב^{מו}.

ט וכן אם נזכר לאחר שהתחיל לגמור ההלל יגמור ההלל וההגדה וישתה הכוס ואח"כ יטול ידיו ויאכל האפיקומן ויברך ברכת המזון בלא כוס^{מז}.

ומי שמחמיר על עצמו כל ימות השנה ונזהר שלא לברך ברכת המזון בלא כוס^{מח} אם נזכר קודם שהזכיר את השם בחתימה שלאחר ההלל (דהיינו ברוך אתה ה' מלך מהולל כו' או ברוך אתה ה' אל מלך גדול כו' כמו שיתבאר בסימן ת"פ^{מט}) יפסיק במקום שנזכר ויטול ידיו ויאכל האפיקומן ויברך ברכת המזון על כוס זה ולא ישתנו מיד לאחר ברכת המזון אלא יחזור ויתחיל לא לנו ויגמור ההלל וההגדה וישתה הכוס^{נא} ואף על פי שאין עושין שתי מצות על כוס אחד^{נב} מכל מקום כיון שעכשיו נתפשט המנהג כהאומרים ברכת המזון אינה טעונה כוס^{נב} אם כן אינו עושה על כוס זה כי אם מצוה אחת מעיקר הדין דהיינו גמר ההלל וההגדה^{נג}.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

אבל אם לא נזכר עד לאחר שהזכיר את השם שבחתימה יגמור את החתימה וישתה הכוס ואח"כ יטול ידיו ויאכל האפיקומן ויברך ברכת המזון בלא כוס^{טז} שלא להוסיף על מנין הכוסות ואף שהוא מחמיר על עצמו כל ימות השנה שלא לברך ברכת המזון בלא כוס מכל מקום עכשיו אי אפשר לו לעשות בענין אחר אם לא יאכל האפיקומן כלל ומוטב שיניח זהירותו וינהג כמנהג הפשוט לברך ברכת המזון בלא כוס ממה שלא יאכל אפיקומן כלל.

שאי אפשר לו לאכול האפיקומן קודם שתיית כוס רביעי לפי שלהאומרים ברכת המזון אינה טעונה כוס הרי הוא עושה איסור במה שמפסיק הרבה בין גמר ההלל וההגדה לשתית הכוס באכילת האפיקומן וברכת המזון ואינו שותה מיד לאחר חתימת ההלל כתקנת חכמים והאומרים שברכת המזון טעונה כוס הרי הוא עושה איסור במה שהוא אומר ב' מצות על כוס אחד וגם במה שמפסיק באכילת האפיקומן בין חתימת ההלל לשתית הכוס שלאחר ברכת המזון (אבל ברכת המזון אינה חשובה הפסק להאומרים שאף היא טעונה כוס שהרי אומרים יקנה"ז על כוס אחד^{נז}) וגם אי אפשר לו לחזור ולומר גמר ההלל וההגדה עם החתימה אחר ברכת המזון על כוס שלא יברך ברכה לבטלה דהיינו ברכת החתימה שכבר אמרה פעם אחת:

י אם נאבד האפיקומן אם יש לו מצת מצוה אחרת^{נח} בין שלימה בין שבורה יאכל ממנה (ואם אין לו עוד מצת מצוה יאכל ממצה אחרת שהיא שמורה מחימוץ^{נח} משעת קצירה^{נח} או משעת לישתה^{נט} ואילך וכל המצות שלנו הן שמורות משעת לישתה ואילך^ס וכשרות לאפיקומן^{סא} שאף שיש לחוש שמא נעשו ע"י חרש שוטה וקטן שאין בהן דעת לשמור מחימוץ לשם מצת מצוה^{סב} מכל מקום כל ספק דברי סופרים להקל^{סג} ואם יש לו ג' מצות מצוה לליל ב' ישבור חתיכה מהאמצעית ויאכל בליל א') (עיין סי' תנ"ח^{טו}):

יא הנוהגין לנקוב חתיכת אפיקומן ולתלותה אין בזה איסור משום נוקב ביו"ט^{סד} לפי שאיסור עשיית נקב אפילו בשבת אינו שייך באוכלין אלא בעצים ואבנים ומתכות וכיוצא בהם^{סו} (משאר דברים הראוים לעשות מהן כלים עיין סי' שי"ד^{טז}):

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 22

תעה שלא לאכול אחר אכילת אפיקומן ובו ו' סעיפים:

א אחר אכילת אפיקומן אסור לאכול שום מאכל בעולם^א חוץ ממצה שמורה^ב משעת קצירה או משעת לישנה^ג כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה^ד שמורה^ה של האפיקומן על ידי טעם אותו מאכל כמו שנתבאר בס' תע"ז^ז.

אבל מותר לשתות כל המשקין^ח שאינן משכרין (אבל משקין המשכרין אסור לשתות מטעם שיתבאר בס' תפ"א^ט) לפי שטעם השתיה אינו מעביר את טעם האכילה מפיו.

ויש חולקין על זה ואומרים^י שטעם כל המשקין מבטל מפיו את טעם מצה שמורה של אפיקומן חוץ ממים וכיוצא בהם כמו שיתבאר בס' תפ"א^א ויש לחוש לדבריהם אם לא לצורך גדול^ב:

ב לא יאכל האפיקומן בשני מקומות^ג ואפילו בחדר אחד לא יאכלנו בב' שולחנות^ד מקצתו בשולחן זה ומקצתו בשולחן זה לפי שהאפיקומן הוא זכר לפסח^ה ואסור לאכול מן הפסח בשני מקומות שנאמר^ו בבית אחד יאכל:

ג מי שישן באמצע אכילת האפיקומן וניער משנתו אסור לו לחזור ולאכול עוד מן האפיקומן^ז אפילו לא אכל עדיין כזית^ח לפי שהשינה חשובה הפסק בין אכילה לאכילה וכשאוכל אחר השינה הרי הוא כאוכל במקום אחר שלא במקום הראשון^ט ואסור לאכול האפיקומן בשני מקומות^י:

ד במה דברים אמורים כשמיסב בלבד אבל בני החבורה המסובין וישנו מקצתן באמצע אכילת האפיקומן וניערו יכולין לחזור ולאכול עוד^{כא} אפילו אכלו כבר כזית שאין שינתם חשובה הפסק כיון שמקצת חבורתם נשארו בלא שינה^{כב} אבל אם ישנו כל בני החבורה וניערו אינן חוזרין לאכול עוד^{כג}:

ה וכל זה כשנרדמו בשינה אבל אם נתנמנו בלבד וניעורו^{כד} וכן יחיד שמיסב ונתנמנו וניעור יכולין לחזור ולאכול^{כה} ואיזהו מתנמנו ישן ואינו ישן ניעור ואינו ניעור כגון שאם קורין אותו והוא עונה^{כו} ואינו יודע להשיב דבר שצריך להרהר קודם שישב^{כז} וכשמזכירין אותו הוא נזכר כגון ששואלין אותו באיזה מקום הנחת חפץ פלוני ואינו יודע להרהר ולזכור בעודו מתנמנו באיזה מקום הניחו וכשמזכירין אותו ואומרים לו הנחת במקום פלוני הוא נזכר ואומר הן או לאו^{כח} וכיוצא בזה:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ו וכל זה כשישן לאחר שהתחיל לאכול האפיקומן אבל אם ישן קודם לכן וניעור יכול לחזור ולאכול כמה שירצה ולאכול האפיקומן אח"כ^כ וכן יכול לאכול סעודתו בבית ולילך לאכול האפיקומן בבית אחר^ל:

תעט ברכת המזון על כוס שלישי ובו ט' סעיפים:

א אחר אכילת האפיקומן צריך למזוג כוס שלישי לברך עליו ברכת המזון^א ואף להאומרים^ב שברכת המזון אינה טעונה כוס מכל מקום הואיל ותקנו חכמים לשתות ד' כוסות בלילה זה יש לעשות מצוה בכל אחד ואחד^ג ועל השלישי יברך על מזונו (ואם לא עשה כן לא יצא ידי חובת ד' כוסות^ד כמו שנתבאר בסי' תע"ב^ה):

ב כוס זה צריך לדקדק בו אם הוא נקי^ו משירי כוסות^ז דהיינו שיורי יין ששרה בו פת^ח שאם אינו נקי צריך שטיפה והדחה^ט או לקנחו יפה כמו שנתבאר בסי' קפ"ג^י ואף מי שאינו נזהר בזה כל השנה (לפי שברכת המזון אין צריך כוס מעיקר הדין^{יא}) מכל מקום בלילה זה צריך ליזהר^{יב}:

ג אחר ששתה כוס זה אסור לשתות יין^{יג} או שאר משקה המשכר^{יד} עד כוס הרביעי שמא ישתכר^{טו} וישן וימנע מקריאת גמר ההלל^{טז} ואף ממשקה שאינו משכר יש למנוע מטעם שנתבאר בסי' תע"ח^{יז} חוץ ממים וכיוצא בהם כמו שיתבאר בסי' תפ"א^{יח}:

ד אבל כוס זה השלישי יכול לשתותו כולו אפילו מחזיק הרבה יותר מרביעית^{יט} ואפילו מפסיק הרבה פעמים באמצע שתיית הכוס אף על פי כן הכל נחשב לכוס אחד^כ אפילו שוהה מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס^{כא} ומכל מקום אם הכוס מחזיק הרבה יותר מדאי לא ישתנו כולו שלא ישתכר^{כב}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 23

ה ואפילו בכוס קטן אם שתה ממנו רוב רביעית^{כג} או יותר והיה בדעתו שלא לשתות עוד ממנו^{כד} ואחר כך נמלך לחזור ולשתות עוד ממנו כיון שצריך לברך ברכה ראשונה על מה שרוצה לשתות אסור לו לשתות ממנו (או מכוס אחר) אפילו אינו יין אלא שאר משקה שהוא חמר מדינה מפני שנראה כמוסיף על הכוסות שתקנו חכמים כמו שנתבאר בסי' תע"ג^{כה}:

ו מצוה לחזור אחר זימון^{כו} לאמירת ההלל^{כז} כדי לומר הודו בשלשה דהיינו שהאחד יאמר לשנים שעמו הודו לה' וגו'^{כח} והם יענו אחריו הודו לה' וגו' וכן באנא ה' וגו' כמו שנתבאר בסי' תכ"ב^{כט} עיין שם הטעם והגדול שבהן הוא אומר הודו והשנים הקטנים ממנו עונים אחריו^ל ויכול הגדול ליתן רשות לקטן^{לא} ואפילו אם אותן השנים אכלו בבית אחר^{לב} וכבר קראו את ההלל לעצמן מצטרפין לזימון להלל.

ומכל מקום מי שאין שנים אוכלין עמו בבית אין צריך לחזור אחר שלשה אנשים מבית אחר אלא די באשתו ובניו שהגיעו לחינוך שיענו אחריו^{לג} ואף שלכתחלה מצוה מן המובחר לומר הודו ואנא בג' אנשים שהגיעו לכלל מצות^{לד} מכל מקום אין צריך להקפיד כל כך בשביל זה^{לה} לטרוח אחריהם ולהביאם מבית אחר אלא די באשתו ובניו שהגיעו לחינוך.

ויכול ליתן רשות לקטן לומר אנא וגו' והוא יענה אחריו^{לו} אבל הודו לא יענה אחר הקטן אלא יתחיל הוא בעצמו והקטן יענה אחריו לפי שהודו הוא תחלת הפרק וכשהקטן מתחיל והוא עונה אחריו נראה כאלו הקטן הוא שלוחו^{לז} ותבא לו מארה^{לח} שמבזה את קונו לעשות לו שלוחים כאלו^{לט}.

ומכל מקום יאמר נא ישראל ויאמרו נא בית אהרן ויאמרו נא יראי ה' אם אמרם הקטן והוא עונה אחריו הודו לה' וגו' אף בדיעבד לא יצא ידי חובתו אלא אם כן חזר ואמר גם כן בפני עצמו יאמר נא וגו'^מ אבל אינו יוצא במה ששמע מהקטן כיון שהקטן הוא פטור^{מא} מכל המצות שבתורה ואינו חייב בהם אלא (מדברי סופרים) כדי לחנכו במצות^{מב}:

ז אבל יכול ליתן רשות לאשתו לומר הודו^{מג} ויאמר נא ויאמרו נא והוא יענה אחריו הודו ויצא ידי חובתו במה ששומע ממנה יאמר נא ויאמרו נא וגו' שאף שהנשים פטורות מכל הלל^{מד} כמו שנתבאר בסי' תכ"ב^{מה} בהלל זה חייבות^{מו} ואין שום חילוק ביניהן לאנשים בכל מה שנוהג בלילה זה כמו שנתבאר בסימן תע"ב^{מו}:

ח וכל זה בהודו שבהלל זה אבל להודו שבהלל הגדול אין צריך זימון כלל^{מז} וכן לברכת המזון אין צריך לחזור אחר זימון^{מט} והנהגין לצאת מבתיהם לבית חבריהם לברך שם ברכת המזון בזימון הוא מנהג בורות^נ וגם יש איסור בדבר אם יוצאין מבתיהן אחר אכילת אפיקומן^{נא} שאסור להם לטעום כלום^{נב} בבית שהלכו לשם ואם כן האיך יברכו שם ברכת

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

המזון הלא ברכת המזון צריך לברך במקום גמר האכילה^{נג} ואי אפשר להם לחזור ולאכול האפיקומן בבית שהלכו לשם שאין אוכלין אפיקומן בב' מקומות^{נד} אפילו לא אכל במקום הראשון כזית^{נה} אלא אם הם רוצים ילכו לשם קודם אכילת אפיקומן ויאכלו שם האפיקומן ויברכו שם ברכת המזון והלל בזימון^{נו} או יאכלו האפיקומן ויברכו ברכת המזון בביתם ואח"כ ילכו לשם אם ירצו לומר הלל^{נז} בזימון שלשה אנשים:

ט נהגו שבעל הבית האומר ההגדה הוא מברך ברכת המזון בלילה זה^{נח} אף אם יש שם אורה^{נט} שנאמר^ס וטוב עין הוא יבורך חסר וא"ו כלומר יברך ולמדו חכמים^{סא} מכאן שאין נותנין לברך ברכת המזון אלא למי שהוא טוב עין^{סב} ובלילה זה נקרא בעל הבית האומר ההגדה טוב עין שאומר כל זכפין ייתי ויכול^{סג}.

ומכל מקום יכול ליתן רשות לברך לאחר^{סד}:

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

Unit 24

תפ סדר כוס רביעי ובו ה' סעיפים:

א אחר ששתה כוס של ברכת המזון צריך למזוג כוס רביעי לגמור עליו ההלל^א וההגדה ומתחיל מלא לנו^ב בלא ברכה^ג עד סוף ההלל.

ואחר כך אומר עליו ברכת השיר^ד יש מפרשים^ה דהיינו יהללוך^ו וחותרם ברוך אתה ה' מלך כו"^ז ויש אומרים^ח דהיינו נשמת כל חי כו' ישתבח כו' וחותרם ברוך אתה ה' כו' הבוחר כו"^ט ומנהג העולם כשני הפרושים וכמו שיתבאר.

וצריך לומר עליו גם כן הלל הגדול^י דהיינו מהודו לה' כי טוב^{יא} עד על נהרות בבל^{יב} שהם כו"ו כי לעולם חסדו^{יג} ולא יאמר רננו צדיקים^{יד} (ויש אומרים^{טו} דהיינו מהללויה הללו את שם ה'י"ט עד על נהרות בבל וכן נהגו עכשיו^{יז}).

ומנהג העולם במדינות אלו לומר הלל הגדול באמצע ברכת השיר דהיינו שמיד אחר גמר הלל אומרים יהללוך עד אתה אל ואינו חותרם ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות מאחר שעתיד לחתום אחר ישתבח ברוך אתה ה' אל מלך גדול (ומהולל) בתשבחות ולמה יחתום ב' פעמים בענין אחד^{יח} ואם שכח וחתם ביהללוך לא יחתום ברוך אתה ה' בישתבח^{יט} ואח"כ אומרים הלל הגדול ואח"כ נשמת כו' ישתבח כו' וחותרם ברוך אתה ה' כו' הבוחר כו"^כ.

ויש נוהגין^{כא} שלא לומר יהללוך מיד לאחר גמר הלל אלא אומרים הלל הגדול מיד לאחר גמר ההלל ואח"כ נשמת וישתבח עד ועד עולם (אתה אל) ואינו חותרם בחתימת ישתבח אלא אומר יהללוך כולו עד סופו עם החתימה של יהללוך ואם שכח וחתם בישתבח יאמר אחר כך יהללוך בלא חתימה^{כב}.

ב אין צריך לגמור הלל במקום הסעודה אלא יכול לגמרה אף בבית אחר^{כג} ואף שאינו שותה הד' כוסות במקום אחד אין בכך כלום^{כד}.

ג יש אומרים^{כה} שצריך לשתות הכוס מיד לאחר חתימת ישתבח או יהללוך שלאחר ישתבח^{כו} קודם אמירת הפיוטים שנוהגין לומר^{כז} שהרי תקנת חכמים היתה לגמור ההלל וברכת השיר על כוס ד'יכה וא"כ אין להפסיק ביניהם בפיוטים שאינן מתקנה כלל אבל אין נוהגין כן במדינות אלו^{כט}.

ד נוהגין לומר שפוך חמתך וגו'^ל קודם שמתחיל לא לנו^{לא} ופותחין הדלת^{לב} כדי לזכור שהוא ליל שימורים^{לג} ואין מתייראין משום דבר^{לד} ובזכות אמונה זו יבא משיח וישפוך הקב"ה את חמתו על הגוים^{לה}.

הלכות פסח שו"ע אדה"ז

Hilchos Pesach

Daily study program

ה ובקצת מקומות נוהגין^{לו} שלא לנעול החדרים שישנים שם בליל פסח כי הוא ליל שמורים לכל בני ישראל לדורותם^{לז} להוציאם מגלות הזה^{לח} ואם יבא אליהו ימצא פתח פתוח ונצא לקראתו במהרה ואנו מאמינים בזה ויש באמונה זו שכר גדול^{לט} ובמקומות שמצויין גנבים אין לסמוך על הנס^מ כמו שנתבאר בסי' תל"ג^{מא}.

ונוהגין במדינות אלו למזוג כוס אחד יותר מהמסובין וקורין אותו כוס של אליהו הנביא^{מב}:

תפא שלא לשתות אחר ארבע כוסות ובו ב' סעיפים

א אחר ד' כוסות נהגו כל ישראל מדורות הראשונים שלא לשתות יין^א או שאר משקה המשכר^ב לפי שחייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וביציאת מצרים^ג ולספר בניסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפנו שינה^ד ואם יהא מותר לו לשתות יש לחוש שמא ישתכר^ה ולא יעסוק ויספר כלל אבל לאחר שחטפתו שינה מותר לו לשתות.

ויש חולקין על זה ואומרים^ו שמעיקר הדין אסור לשתות כל משקה כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה של האפיקומן חוץ ממים וכיוצא בהם כגון מי זנגביל (שקורין אינגבר וואשר)^ז ומי שורש (שקורין לאקריץ) ומי תפוחים (שקורין עפיל טראנק)^ט שמבשלים מים עם תפוחים^י אבל עפיל טראנק שעושין באשכנז שכותשין התפוחים בבית הבד ויש לו טעם גדול אינו כמים ואסור לשתות^{יא}.

ויש לחוש לדבריהם^{יב} אם לא לצורך הרבה כגון שהוא איסטניס או שתאב הרבה לשתות יש לסמוך על סברא הראשונה להתיר לו לשתות שאר המשקין שאינן משכרין ואם אין לו שאר משקין רק יין יש להתיר לו לשתות כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול^{יג} ונשמת וישתבח עד החתימה והוא שלא יאמרם על כוס רביעי^{יד}.

ובליל ב' יש לסמוך על סברא הראשונה לשתות כל המשקין שאינן משכרין^{טו} אף שלא לצורך הרבה לפי שמעיקר הדין אין איסור לאכול ולשתות בליל ב' אחר כוס שלישי ואחר כוס רביעי אלא שהמהדרין נוהגין ליל ב' כליל א' והאוכל והשותה אין עליו כלום אלא שנמצא מוציא עצמו מכלל המהדרין ועובר על דברי חכמים^{טז} שאמרו לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל^{יז}.

אבל בשאר הדברים הנוהגין בלילה זה אין חילוק בין ליל א' לליל ב' בשום ענין^{יח}:

ב נוהגין שלא לקרות על מטתו רק ברכת המפיל^{יט} ופרשת שמע^כ שפרשה זו מוזכרת בגמרא^{כא} אבל לא שאר דברים שנוהגין לקרות בשאר לילות כדי להגן^{כב} כי לילה זה לילה המשומרת היא מן המזיקין^{כג} ומכל מקום אם כשקרא קריאת שמע בבית הכנסת לא היה עדיין לילה ממש צריך לחזור ולקרות כל הג' פרשיות על מטתו^{כד} כמו שנתבאר בסי' רל"ה^{כה} עיין שם:

KOSHER KINGDOM

FOOD MARKET

GROCERIES • HEALTH FOODS • WINES

482B GLENHUNTLY RD ELSTERNWICK 3185 **03 95236019**

